

LUNDS
UNIVERSITET

Har könstillhörighet betydelse?

En studie av tingsrättens påföljdsbedömning i misshandelsmål

Av
Emilia Bylund och Eirin Losvik

LUNDS UNIVERSITET
Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)
Vårterminen 2021

Handledare: Jannice Käll

Examinator: Anna Sonander

Abstract

This paper has examined whether men and women, charged with physical assault in 2019, have been treated equally by the Swedish district court in their sanction assessment. By doing a quantitative content analysis the content of judgements, handed down by the district courts of Stockholm, Gothenburg and Malmö, have been categorized and quantified. The information was categorized by the variables *the nature of the crime*, *the defendant's sex*, *the defendant's age*, *the penalty* and *the defendant's previous criminal record* and encoded in an encoding scheme. This resulted in a systematic overview, which clarified similarities and differences in the verdicts.

A thematic content analysis of the judgements handed down by the district court of Malmö, focusing on the court's justifications for the verdicts, further provided answers to which factors, according to the district court, have formed the basis for the verdicts. These factors have, based on this paper, been *the defendant's previous criminal history*, *the defendant's living conditions*, such as substance abuse and alcohol problems and mental illness, and *the physical act*.

The study has shown that there are some differences in the sanctions imposed on male and female defendants. The results have further shown that the reasons for the sanction decisions have varied depending on the sex of the defendant.

Nyckelord: Jämställdhet, misshandel, objektivitet, påföljdsbedömning, tingsrätt.

Innehållsförteckning

1 Inledning	6
1.1 Bakgrund	7
<i>1.1.1 Rättslig bakgrund</i>	8
1.2 Problemformulering	10
<i>1.2.1 Syfte & frågeställning</i>	11
<i>1.2.2 Avgränsningar</i>	11
2 Teoretiskt ramverk	13
2.1 Social kontroll	13
2.2 Genussystemet	14
2.3 Den idealiska gärningsmannen	15
3 Tidigare forskning	16
3.1 Insamling av tidigare forskning	16
3.2 Forskningsöversikt	17
<i>3.2.1 Tidigare brottslighet och recidivfara</i>	18
<i>3.2.2 Den tilltalades fysiska styrka</i>	18
<i>3.2.3 Stereotypa könsroller</i>	19
<i>3.2.4 Den avvikande kvinnan</i>	20
3.3 Den tidigare forskningens betydelse för studien	20
4 Metod och material	21
4.1 Insamling av empiriskt material	22
4.2 Kvantitativ innehållsanalys	23
4.3 Tematisk innehållsanalys	26
4.4 Juridisk metod	27
4.5 Metodologiska överväganden	28
4.6 Etiska överväganden	29
4.7 Reliabilitet och validitet	30
5 Resultat	32
5.1 Kvantitativ innehållsanalys	32
<i>5.1.1 Stockholms, Göteborgs och Malmö tingsrätt</i>	33
<i>5.1.2 Malmö tingsrätt</i>	35
5.2 Tematisk innehållsanalys	38
<i>5.2.1 Tidigare brottslighet och recidivfara</i>	38

5.2.2 <i>Den tilltalades levnadsförhållanden</i>	39
5.2.3 <i>Den fysiska gärningen</i>	40
6 Analys	42
6.1 Kvantitativ innehållsanalys	42
6.1.1 <i>Stockholms, Göteborgs och Malmö tingsrätt</i>	42
6.1.2 <i>Malmö tingsrätt</i>	43
6.2 Tematisk innehållsanalys	44
6.2.1 <i>Tidigare brottslighet och recidivfara</i>	44
6.2.2 <i>Den tilltalades levnadsförhållanden</i>	46
6.2.3 <i>Den fysiska gärningen</i>	46
7 Slutdiskussion	47
7.1 Slutsats	47
7.2 Avslutande diskussion	48
7.3 Framtida forskning	51
8 Källförteckning	53
8.1 Litteratur	53
8.2 Internetkällor	55
8.3 Offentligt tryck	56
8.4 Författningar	56
9 Bilagor	57
9.1 Bilaga 1	57

Antal ord: 14 817

Figur- och diagramförteckning

Figur 1: Kodningsmanual	25
Diagram 1: Könsfördelning	33
Diagram 2: Påföljder, män	33
Diagram 3: Påföljder, kvinnor	34
Diagram 4: Tidigare brottslighet, män	34
Diagram 5: Tidigare brottslighet, kvinnor	34
Diagram 6: Brottsubricering, män	35
Diagram 7: Brottsubricering, kvinnor	35
Diagram 8: Könsfördelning	35
Diagram 9: Påföljder, män	36
Diagram 10: Påföljder, kvinnor	36
Diagram 11: Tidigare brottslighet, män	36
Diagram 12: Tidigare brottslighet, kvinnor	36
Diagram 13: Påföljder, tidigare ostraffade män	37
Diagram 14: Påföljder, tidigare straffade män	37
Diagram 15: Brottsubricering, män	38
Diagram 16: Brottsubricering, kvinnor	38

1 Inledning

En dömande verksamhet som inte arbetar objektivt kan tänkas utgöra en allvarlig problematik i samhället. Om objektiviteten läggs åt sidan och faktorer såsom en individs könstillhörighet istället tillåts påverka hur domar faller bidrar detta till att myndigheten framstår som opålitlig och orättvis. Dessa egenskaper förefaller ofördelaktiga i arbetet mot det jämställda samhälle som Sverige säger sig sträva efter att uppnå (Regeringskansliet 2021). Denna studie har avsett undersöka om det finns en diskrepans i vilka påföljder tingsrätten tilldelat män respektive kvinnor för samma typ av brott. Nedan följer två exempel för att påvisa hur tingsrättens dömt i två fall, varav den tilltalade i det ena fallet varit en man och i det andra en kvinna. Exempelen är hämtade ur domar som ingått i studiens material.

I ett mål är den tilltalade en man åtalad för misshandel och målsäganden är en person som är bekant för den tilltalade. En kväll uppstod en konflikt parterna emellan, något som resulterade i att den tilltalade tog fram en kniv och högg målsäganden. Hugget resulterade i sårskador. Tingsrätten gör bedömningen att det rör sig om en allvarlig händelse eftersom den tilltalade använt ett livsfarligt vapen. Efter att tingsrätten gått igenom de av åklagaren yrkade åtalspunkterna görs bedömningen att mannen ska dömas för misshandel. Påföljden bestäms till fängelse. Av domen framkommer inte om den tilltalade tidigare gjort sig skyldig till liknande brottslighet eller inte, en faktor som annars ska vara avgörande för tingsrättens bedömning i påföljdsfrågan (29 kap. 4 § Brottsbalken). Med grund i att tingsrätten valt att utelämna denna information görs antagandet att den tilltalade inte tidigare gjort sig skyldig till något som avsevärt påverkat hur tingsrätten dömt i målet.

I ett annat misshandelsmål är den tilltalade en kvinna. Målsäganden är även i detta fall en person den tilltalade är bekant med. En dag uppstod en dispyt mellan parterna som resulterade i att den tilltalade slog målsäganden med en knivspets. Målsäganden tilldelades skårskador. I detta fall framgår att den tilltalade inte tidigare dömts för liknande brottslighet. Efter att målet genomgått i sin helhet beslutar tingsrätten att kvinnan ska dömas för misshandel och påföljden bestäms till villkorlig dom förenad med samhällstjänst.

När det rör sig om misshandelsbrott föreligger en presumtion för att den tilltalade ska dömas till fängelse (Träskman & Wennberg 2019, s. BrB 3:5 s. 10). En presumtion är ett antagande som ska gälla till dess motsatsen bevisats (Svenska akademins ordbok, 2021). För att frångå presumtionen om fängelse krävs alltså att omständigheterna i det specifika fallet är sådana att även annan påföljd kan anses möjlig att utdöma (30 kap. 4 § Brottsbalken). Vid en genomgång av dessa två domar uppfattas målen som lika. Det rör sig om likvärdigt våld, med ett likvärdigt tillhygge. Vidare är både mannen och kvinnan sedan tidigare ostraffade. Trots detta döms den manliga tilltalade till en betydligt strängare påföljd än den kvinnliga. I beaktande bör dock tas att varje fall är unikt och att på detta sätt jämföra två fall inte är helt rättvist. Frågan är om de omständigheter som föranlett domen i dessa två fall är så pass olika att tingsrätten är berättigad att utdöma så skilda påföljder eller om en mer avgörande skillnad står att finna i de tilltalades könstillhörighet.

1.1 Bakgrund

Jämställdhet är en fråga som tillägnats stor uppmärksamhet i den samhällseliga debatten, såväl historiskt som i modern tid. Jämställdhetsfrågan syftar till att belysa normer, attityder och värderingar som på olika sätt influerar samhället och bidrar till en obalans män och kvinnor emellan (Jämställdhetsmyndigheten 2019). Den jämställdhetspolitik som idag bedrivs i Sverige har som grundläggande mål att nå ett samhälle i vilket män och kvinnor ges samma rättigheter och möjligheter att styra över det egna livet. Ingen människa ska begränsas denna frihet på grund av dess könstillhörighet. Det är dock av vikt att poängtera att män såväl som kvinnor inte kan betraktas som en homogen grupp då alla individer är olika och människors livsvillkor påverkas av många olika faktorer. Socioekonomisk status, geografisk placering och funktionsförmåga är några av de omständigheter som kan vara avgörande för en individs förutsättningar i livet (Jämställdhetsmyndigheten 2019). För att på ett konkret sätt kunna förstå hur en obalans mellan människor skapas och utifrån det arbeta mot ett jämställt samhället är det således nödvändigt att fundera kring hur olika faktorer samspelar och gemensamt lägger grunden för en människas livsvillkor. Utan en sådan reflektion går möjligheten att förstå hur ojämlikhet bidrar till en mellanmänsklig obalans förlorad (Jämställdhetsmyndigheten 2019).

Jämställdhet kan bland annat förstås utifrån könsmaktsordningen som är ett begrepp som belyser kvinnans underordning inom samhällets, näst intill alla, sfärer, inkluderat rättssystemet (Larsson & Engdahl 2011, s. 112). Rättens särbehandling av kvinnor har historiskt visat sig genom dess syn på den kvinnliga brottslingen. Medan mäns brottsliga gärningar förklarats som rationella och viljestyrda har kvinnlig brottslighet snarare betraktats som påverkad av patologiska tillstånd såsom psykisk ohälsa och menstruation (Gelsthorpe 2004, s. 83). Detta har resulterat i att män och kvinnor sanktionerats utifrån olika tekniker. Män har tilldelats straff som inneburit någon form av samhällelig exkludering, exempelvis fängelsestraff. Kvinnor däremot har snarare varit föremål för mer rehabiliterande sanktionering som syftat till att bota det brottsliga beteendet (Gelsthorpe 2004, ss. 82-83). Gelsthorpes studie grundar sig på den analys av kontrollkulturen som genomförts av David Garland och som i huvudsak redogör för rättssystemet i USA. Det är i förhållande till detta väsentligt att påpeka att Sverige på många plan skiljer sig från USA och att den beskrivning av könsmaktsordningen som ges ovan inte helt kan tänkas spegla en svensk kontext (Larsson & Engdahl 2011, ss. 112-113).

1.1.1 Rättslig bakgrund

Inom svenskt rättssystem finns det flera komponenter som är ämnade att på olika sätt bidra till en reglering av jämställdhet mellan människor. Svensk lag innefattar bland annat bestämmelser om hur en domstol ska bedriva sin dömande verksamhet och vilka rättigheter en individ har i kontakten med domstolen. För att exemplifiera detta kan dels de övergripande principer som syftar till att reglera ett rättvist rättsligt bemötande, såsom objektivitetsprincipen och likabehandlingsprincipen, lyftas fram, dels FN:s konventioner om mänskliga rättigheter. Både objektivitetsprincipen och likabehandlingsprincipen fastställs i Regeringsformens (1974:152) första kapitel, nionde paragraf. Objektivitetsprincipen reglerar kravet på att domstolar ska bedriva sitt arbete objektivt och opartiskt, och likabehandlingsprincipen fastslår alla medborgares likhet inför lagen. Att ingen människa ska särbehandlas blev tydligt i och med den revision regeringsformen genomgick år 1976 (Isberg & Eliasson 2019). Tidigare var paragrafen formulerad enligt följande:

De [domstolar och förvaltningsmyndigheter] får *ej utan rättsligt stöd* särbehandla någon på grund av hans personliga förhållanden, såsom tro, åskådning, ras, hudfärg, ursprung, kön, ålder, nationalitet, språk, samhällsställning eller förmögenhet (Isberg & Eliasson 2019, kommentar till 1 kap. 9 § Regeringsformen).

Denna formulering kom att utsättas för kritik då det genom paragrafen kunde uppfattas som att lagstiftaren gavs möjlighet att skapa rättsligt stöd för diskriminering (Isberg & Eliasson 2019). Formuleringen ändrades därför till att istället fastslå att alla medborgares likhet inför lagen ska beaktas (1 kap. 9 § Regeringsformen), oavsett individens grupptillhörighet.

Även i *FN:s konventioner om mänskliga rättigheter*, som är en skrift innehållande Förenta nationernas riktlinjer i arbetet för de mänskliga rättigheterna (Regeringskansliet 2011, s. 2), skrivs det i den sjunde artikeln om allas likhet inför lagen (Regeringskansliet 2011, s. 4). Vidare fastställer artikeln att alla människor ska berättigas ett likvärdigt rättsligt skydd och att ingen ska diskrimineras eller särbehandlas. FN:s konventioner om mänskliga rättigheter fungerar som ett ramverk för det internationella arbetet kring just mänskliga rättigheter och är bindande för alla nationer som valt att ratificera avtalet (Regeringskansliet 2011, s. 1). Näst intill alla världens länder, så också Sverige, är anslutna till konventionerna. Detta innebär att Sverige som stat är skyldig att förhålla sig till dess stadgar.

Det kan med utgångspunkt i ovan nämnda bestämmelser tänkas att det inom svenskt rättssystem ges goda rättsliga möjligheter och förutsättningar för att som domstol arbeta objektivt, opartiskt och med grunden i allas likabehandling. Genom att belysa dels dessa principer, dels den sjunde artikeln i FN:s konventioner om mänskliga rättigheter, kan det ges uppfattningen av att särbehandling inom rättsväsendet inte är något som förekommer. Samtidigt betonar regeringen att arbetet med jämställdhet är viktigare än någonsin och en högt prioriterad fråga inom svensk politik (Regeringskansliet 2021). I jämförelse med övriga länder har Sverige nått långt i frågan om jämställdhet och är att betrakta som en av de mest jämställda nationerna i världen (Regeringskansliet 2021). Detta innebär inte att Sverige kan luta sig tillbaka och klappa sig själv på axeln. För att nå ett fullt ut jämställt samhälle måste arbetet fortgå. Att belysa jämställdhet på ett rättsligt plan är viktigt, inte bara för att det inom rättsväsendet, precis som i alla samhällliga

sfärer, är viktigt att män och kvinnor betraktas lika, utan också för att rättsväsendet i sig har ett inflytande på moral- och normbildningsprocesser i samhället (Baier, Svensson & Nafstad 2018, s. 20).

1.2 Problemformulering

Då samtliga rättsliga myndigheter ska arbeta utifrån ett objektivt förhållningssätt och utgå från de rättsliga bestämmelser som är framtagna för att måna om att alla är lika inför lagen bör det inte finnas några tvivel på att det inom rättssystemet värnas om jämställdhet. Samtidigt har det påvisats att män och kvinnor än idag döms till olika påföljder i exempelvis USA (Gelsthorpe 2004 se Larsson & Engdahl 2011, s. 112). Det kan därmed anses relevant att ifrågasätta om Sverige följer dessa bestämmelser eller om det även inom svenskt rättssystem återfinns olikheter.

Om domstolens praktik vid val av påföljd inte går hand i hand med svensk lagstiftning uppstår ett gap mellan *law in books*, det vill säga den skrivna lagen, och *law in action*, det vill säga lagens praktiska tillämpning (Baier, Svensson & Nafstad 2018, s. 16). Detta skulle på sikt kunna innebära att domstolens dömande verksamhet dels förefaller opålitlig, dels inte bidrar till att leda Sverige i rätt riktning mot att bli en jämställd nation. Baier och Svensson (2018, s. 132) beskriver att samhällsmedborgare i regel har ett "systemförtroende" för rättssystemet, vilket innebär att det råder ett allmänt förtroende för domstolar och övriga verksamheter som arbetar för att upprätthålla lag och rätt. Detta förtroende har gett civilsamhället bilden av att det arbete som bedrivs vid myndigheter är objektivt och utförs med stöd av lagen. Det har dock påvisats att objektiviteten kan tänkas ha en baksida och att domstolens arbete kanske inte är så objektivt som det ges av (Bladini 2013, s. 19). Att belysa om manliga respektive kvinnliga tilltalade är att betrakta som jämställda skulle till viss del kunna bidra till att bringa klarhet i huruvida domstolars objektivitet borde ifrågasättas eller om systemförtroendet är berättigat.

Vidare är det relevant att diskutera hur den rättsliga praktiken influerar samhällets sociala normer. Om det visar sig att domstolen inte förhåller sig objektiv utan dömer medborgare av olika kön olika följer troligtvis normer i civilsamhället samma linje, detta eftersom statliga myndigheter har ett inflytande på samhällets normer (Baier, Svensson

& Nafstad 2018, s. 20). Det är därför väsentligt att de statliga myndigheterna värnar om människors likabehandling och föregår med gott exempel. Att uppmärksamma en eventuell diskrepans mellan manliga och kvinnliga tilltalade är därmed relevant för att fortsatt arbeta med strävan mot ett samhälle där män och kvinnor lever med lika förutsättningar.

1.2.1 Syfte & frågeställning

Syftet med studien har varit att undersöka om det inom svensk tingsrätt råder jämställdhet i bedömningen av manliga respektive kvinnliga tilltalade. Utgångspunkten har varit att belysa huruvida tilltalade av olika kön dömts till likvärdiga påföljder för misshandel. Vidare har en identifiering av faktorer som i domskälen framställts haft en inverkan på tingsrättens beslut ansetts vara av vikt för att öka förståelsen för tingsrättens påföljdsbedömning. Studien har med utgångspunkt i syftet givits följande frågeställningar:

- 1. Vilka påföljder har Stockholms, Göteborgs och Malmö tingsrätt tilldelat manliga respektive kvinnliga tilltalade som stått åtalade för misshandel år 2019?*
- 2. Vilka faktorer har i domskälen motiverats som grunder för tingsrättens påföljdsbeslut?*

1.2.2 Avgränsningar

För att inskräpa studiens fokusområde samt göra den möjlig att genomföra inom angiven tidsram har det krävts avgränsningar. Optimalt hade varit att genomföra en nationell undersökning inkluderande samtliga tingsrätter i Sverige, men eftersom tidsramen inte tillåtit detta har det bedömts relevant att välja ett mindre antal tingsrätter. För att ändå få en geografisk spridning på materialet har tingsrätter på olika ställen i Sverige valts. Eftersom mängden brott som begås i ett område i regel står i proportion till områdets population (Brå 2020) har Sveriges storstadsregioner, det vill säga Stockholm, Göteborg och Malmö, bedömts vara lämpliga geografiska fokusområden för att besvara studiens första frågeställning. Vidare kan det vid en tingsrätt med en storstadsregion som upptagningsområde med större sannolikhet tänkas finnas en tillfredsställande mängd

material att tillgå för studien, något som också bidragit till att detta urval bedömts relevant. För att besvara studiens andra frågeställning har av tidsmässiga skäl endast Malmö tingsrätt valts som fokusområde. Anledningen till att Malmö tingsrätt valts som fokusområde för att besvara studiens andra frågeställning finns närmare beskrivet under avsnittet som redogör för insamlingen av empiriskt material.

Att studien har valts att fokuseras till en brottskategori istället för flera har möjliggjort en ökad jämförbarhet av studiens material. I och med denna avgränsning har det bedömts vara relevant att välja en brottskategori med en straffskala innehållande fängelse. Anledningen till detta har dels varit att undvika lindrigare påföljder såsom böter, dels tydliggöra eventuella diskrepanser i materialet. Misshandelsbrott är en av de brottskategorier som ökat mest under de senaste åren (Wikén, 2019) och det kan således antas finnas en tillfredsställande mängd material att tillgå inom denna kategori. Misshandelsbrott regleras i Brottsbalkens tredje kapitel (1962:700) i vilket brott mot liv och hälsa behandlas. Misshandelsbrott graderas i fyra olika kategorier; ringa brott, brott av normalgraden, grov misshandel och slutligen synnerligen grov misshandel (3 kap. 5-6 § Brottsbalken). I denna studie har fokus lagts på misshandelsbrott av normalgraden samt grova misshandelsbrott. Paragraferna i vilka brottet regleras har följande lydelse:

Den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, döms för *misshandel* till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader (3 kap. 5 § Brottsbalken).

Är brott som avses i 5 § att anse som grovt, döms för *grov misshandel* till fängelse i lägst ett år och sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen har tillfogat en svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet (3 kap. 6 § Brottsbalken).

Som nämndes inledningsvis föreligger i misshandelsmål en presumtion för att bestämma påföljden till fängelse. Detta gäller då omständigheterna i det enskilda fallet inte är sådana att gärningen kan anses vara bagatellartad (Träskman & Wennberg 2019, s. BrB 3:5 s.10).

Slutligen har studiens urval avgränsats till att endast behandla domar från 2019 för att

säkerställa att studiens resultat avser det aktuella läget.

2 Teoretiskt ramverk

För att ringa in forskningsområdet och förstå den problematik som studien avsett att undersöka har ett ramverk bestående av tre teoretiska komponenter som alla kompletterar varandra skapats. I det teoretiska ramverket ingår social kontroll, genussystem och teorin om den idealiska gärningsmannen. Vidare kommer det i detta avsnitt att redogöras för begreppen makt och objektivitet samt hur dessa, i relation till valt teoretiskt ramverk, bör förstås. Begreppen har utgjort studiens ledord och är beskrivande för undersökningens utgångspunkt.

2.1 Social kontroll

Teorin om social kontroll syftar till den kontroll medborgare i ett samhälle utövar gentemot varandra (Larsson & Engdahl 2011, s. 9). Denna typ av kontroll är ofta inrotad i det sociala samhället och uppmärksammas inte i någon vidare utsträckning. Social kontroll kan ta sig uttryck på olika sätt, men för att ge ett exempel på en form av social kontroll som blivit allt vanligare i och med samhällets digitalisering kan övervakningskameror nämnas. Utöver den typen av social kontroll som människor inte så ofta reflekterar över finns kontrollmetoder i samhället som medborgare är mer medvetna om. En sådan kontrollmetod är statens lagstiftning med tillhörande system för sanktioner som är framtaget för att styra medborgarna till att bete sig på önskat sätt (Larsson & Engdahl 2011, s. 9). I denna studie kommer begreppet makt användas för att belysa den statliga sociala kontroll som myndigheter utövar över medborgare genom sanktionering av personer som handlar på ett icke-önskvärt sätt. För att vidare diskutera den sociala kontrollen och hur denna kan bidra till att forma strukturer i samhället har avstamp tagits i genussystemet.

2.2 Genussystemet

Yvonne Hirdman (1988, s. 49) har genom begreppet genussystem belyst ett ordningssystem i vilket män och kvinnor tilldelas skilda ställningar i samhället. Genussystemet syftar till att beskriva hur ojämställdhet uppstår och bibehålls genom samhällliga strukturer (Hirdman 1988, s. 63). Genussystemet grundar sig i två principer, dels uppdelningen av män och kvinnor i olika grupper, dels mannens position som överordnad kvinnan (Hirdman 1988, s. 51). Uppdelningen av män och kvinnor handlar om att sådant som kan anses typiskt för individer av manligt kön skiljs från sådant som kan anses typiskt för individer av kvinnligt kön (Hirdman 1988, s. 51). Resultatet av detta blir således att män och kvinnor är verksamma på olika samhälliga spelplaner (Hirdman 1988, s. 54), vilket exempelvis kan tänkas speglas i att det än idag finns arbetsbranscher som förknippas med män respektive kvinnor. Vidare innebär den manliga överordningen att mannen anses utgöra normen till skillnad från kvinnan som snarare betraktas som avvikande (Hirdman 1988, s. 49). Genussystemet återfinns både på individnivå och på ett mer övergripande plan i samhället (Hirdman 1988, s. 54).

Med anledning av att denna studie syftar till att belysa könsskillnader har det bedömts relevant att lyfta fram genussystemet som en grundpelare i det teoretiska ramverket. Teorin bidrar till en förståelse för hur strukturella skillnader mellan män och kvinnor uppstår och vidare hur tingsrätten genom sin dömande verksamhet kan tänkas bidra till ett upprätthållande av genussystemet. Idén om genussystemet bidrar vidare till en förståelse för hur den sociala kontrollen kan skilja sig åt beroende på om den riktas mot män eller kvinnor. Om tingsrätten missbrukar sin auktoritet genom att vara inlemmat i genussystemet riskerar det att skapa ringar på vattnet eftersom sociala normer i mångt och mycket påverkas av rättsliga beslut (Baier, Svensson & Nafstad 2018, s. 20). Makten som de rättsliga myndigheterna i Sverige har bygger på objektivitet och att rättssystemet också uppfattas som objektivt är grundläggande för att allmänheten ska känna förtroende för det (Bladini 2013, s. 18). Om tingsrätten dömer män och kvinnor olika handlar den inte objektivt och således rubbas den objektiva inställning tingsrätten bör besitta och människor kan inte längre betraktas som lika inför lagen.

2.3 Den idealiska gärningsmannen

Nils Christies teori om den idealiska gärningsmannen har använts för att ytterligare rama in forskningsområdet. Christie beskriver att en idealisk gärningsman rent fysiskt kännetecknas av att denne är stor och stark, vidare beskrivs denne som främmande för offret (Christie 2001, ss. 48, 59). Det idealiska offret beskrivs av Christie som svagt (Christie 2001, s. 48). Svagheten kan exempelvis ligga i att personen är gammal, ung eller sjuk. Bilden av en idealisk gärningsman och bilden av ett idealiskt offer står i relation till varandra, de är beroende av och inverkar på varandra (Christie 2001, s. 54). Det vill säga ju mer idealiskt ett offer är, desto mer idealisk kommer gärningsmannen att framstå som (Christie 2001, ss. 48, 55).

Vad gäller våldsbrott påpekar Christie dock att gärningsmannen i majoriteten av fallen inte stämmer överens med bilden av den idealiska gärningsmannen (Christie 2001, s. 55). Han hänvisar istället till den icke-idealiska gärningsmannen och framhäver bland annat att många våldsbrott begås av en för offret bekant gärningsman och inte sällan står offer och gärningsman varandra nära (Christie 2001, s. 55). Vidare beskriver Christie att många våldsbrott sker i samband med att båda parterna är berusade, något som försvårar möjligheten att utreda vilken av parterna som tagit initiativ till gärningen. Trots att de flesta våldsbrotten begås av en för offret känd gärningsman, under båda parternas berusning, lever bilden av gärningsmannen som främmande och omänsklig kvar (Christie 2001, s. 55). I denna studie har offret, det vill säga målsäganden, och dennes relation till gärningsmannen inte tagits i beaktande. I och med att bilden av den icke-idealiska gärningsmannen i mångt och mycket påverkas av dennes relation till offret har det bedömts relevant att enbart lägga fokus på den del av teorin som teoretiserar bilden av den idealiska gärningsmannen.

Om tingsrättens syn på en tilltalad uppfattas ligga i att en manlig tilltalad i större utsträckning än en kvinnlig stämmer överens med bilden av en idealisk gärningsman kan teorin bidra med en förklaring till orsaken bakom en eventuell diskrepans i vilka påföljder tingsrätten tilldelat manliga respektive kvinnliga tilltalade. På motsvarande sätt kan en kvinnlig tilltalad tänkas dömas till en mildare påföljd i och med att hon inte stämmer in på bilden av en idealisk gärningsman. Denna syn på män och kvinnor kan således bidra till att förklara hur genusystemet getts utrymme i tingsrättens dömande

verksamhet. Tingsrättens objektivitet krackelerar om det visar sig att dess sätt att handla är förenligt med Christies teori.

Med utgångspunkt i detta ramverk har studieområdet kunnat analyseras utifrån olika perspektiv som bidragit till en mångsidig förståelse för resultatet och den problematik studien avsett undersöka.

3 Tidigare forskning

Jämställdhet, med fokus på om manliga och kvinnliga tilltalade är att betrakta som jämställda inom rättssystemet, är ett område som i viss utsträckning studerats tidigare. Nedan redogörs för forskningsläget både utifrån större forskningsprojekt och mindre uppsatsarbeten. Förhoppningen är att en redogörelse för studier genomförda på olika nivåer ska generera en fördjupad förståelse för, och bidra till att på ett tydligt sätt rama in, det valda studieområdet.

3.1 Insamling av tidigare forskning

Vid insamlingen av de artiklar som legat till grund för forskningsöversikten användes huvudsakligen databasen LUBsearch, men även LUP Student Papers. Till en början gjordes en mer allmän sökning genom LUBsearchs "Basic Search", detta för att skapa en ungefärlig uppfattning om hur stort material som fanns att tillgå kring ämnet. Sökningen gjordes utifrån sökord som "sentencing outcomes", "sanctions", "gender", "gender differences", "court" och "criminal cases" kombinerade på olika sätt, vilket resulterade i många träffar. Det konstaterades i och med detta att det krävdes en mer specifik sökning. För att specificera sökningen användes istället LUBsearchs avancerade sökmotor. Inledningsvis gjordes en avancerad sökning med fokus på artiklar med utgångspunkt i en svensk kontext. Slagningen gjordes på engelska och i sökmotorns första sökfält valdes sökorden "Sanction* AND Sweden". I det andra sökfältet skrevs "gender" in och i det sista sökfältet valdes sökordet "court". Denna sökning gav träff på sex artiklar varav ingen bedömdes relevant för studien. Vidare gjordes liknande sökningar utifrån sökorden "sentencing" och "gender equality" kombinerade med "Sweden". Inte heller dessa sökningar resulterade i någon för studien användbar artikel. Slagningar gjordes också på

svenska utifrån sökorden "jämslällldhet", "domstol", "sanktionering", "k6n", "tingsrätt" och "påf6ljld" kombinerade på olika sätt. Av de träffar dessa sökningar resulterade i bed6mdes ingen vara relevant för studien.

Med anledning av att sökningarna med utgångspunkt i en svensk kontext inte gav något relevant resultat söktes istället internationella, engelskspråkiga artiklar. I det första sökfältet valdes sökordet "gender" som specificerades till att ingå i artiklarnas titel. I det andra sökfältet skrevs sökorden "sentenc* OR sanction*" in med krav på att dessa skulle finnas med i abstract och slutligen i det tredje fältet valdes sökordet "court". För att begränsa sökningen valdes artiklar i peer-reviewed, academic journals och artiklar publicerade mellan åren 2010 och 2020. Detta resulterade i 80 artiklar. Efter en genomgång av artiklarnas titlar lästes abstract i drygt 15. Av dessa ansågs sju vara relevanta för det område studien behandlat och det blev således dessa som fick ingå i forskningsöversikten.

För att belysa studieområdet med utgångspunkt i tidigare examensuppsatser gjordes också en sökning i LUP Student Papers efter uppsatser skrivna utifrån en svensk kontext. Till en början gjordes en sökning utifrån sökorden "påf6ljldsbed6mning OCH k6n". Detta resulterade i en tidigare uppsats som av okänd anledning inte var möjlig att tillgå. Därefter gjordes ytterligare en sökning. Vid detta tillfälle baserades sökningen på sökordet "kvinnorabatt", detta efter att begreppet påträffats vid efterforskning kring området. Detta gav träff på två uppsatser, vilka innehållsmässigt bed6mdes lämpliga att lyfta fram i forskningsöversikten.

3.2 Forskningsöversikt

Studier har påvisat att det på ett generellt plan är möjligt att säga att manliga och kvinnliga tilltalade döms till olika typer av rättsliga sanktioner (Wiest & Duffy 2013, s. 360; Nowacki 2019, s. 689; Eriksson 2015, s. 77). Dock kan det, genom de artiklar som legat till grund för denna forskningsöversikt, förstås att diskrepansen inte enbart har sin grund i en tilltalads kön. Vissa faktorer kan indirekt tänkas möjliga att koppla till en tilltalads kön, men kön som ensam variabel har inte påvisats lägga grunden för diskrepansen.

3.2.1 Tidigare brottslighet och recidivfara

En faktor som spelar in är recidivfaran, det vill säga risken för återfall i brott (Skeem, Monahan & Lowenkamp 2016, s. 581). Det har bland annat påvisats att män löper större risk att återfalla i brottslighet än kvinnor och med utgångspunkt i detta argumenterats för att det vore rimligt att sanktionera kvinnor mildare (Skeem, Monahan & Lowenkamp 2016, s. 591). I en vidare diskussion kring recidivfaran kan en individs kriminella historik belysas, något som visat sig bidra till en ökad risk för att som tilltalad dömas till en strängare rättslig påföljd (Nowacki 2019, ss. 682-683; Tillyer, Hartley & Ward 2015, ss. 714-715). En kvinnlig gärningsperson som inte tidigare, eller endast i begränsad utsträckning, begått kriminella gärningar har i regel sanktionerats mildare i förhållande till en manlig tilltalad med liknande bakgrund. Orsaken till detta har beskrivits kunna grunda sig i att en kvinna utan eller med en begränsad kriminell historik varit att anse som anpassad till de könsspecifika normerna, alternativt att hon inte kunnat hantera ett hårt straff på samma sätt som en manlig jämlike (Tillyer, Hartley & Ward 2015, s. 715). En kvinnlig tilltalad med omfattande kriminell historia har däremot betraktats annorlunda. Det har setts som dubbelt avvikande att vara kvinna och besitta en diger kriminell historia, med anledning av detta har dessa kvinnor dömts hårdare än män med liknande historia (Tillyer, Hartley & Ward 2015, s. 715).

3.2.2 Den tilltalades fysiska styrka

En annan faktor som påvisats påverka en domstols bedömning av en tilltalad kan kopplas till dennes fysiska styrka och mer specifikt till vilken skada den tilltalade genom brottet åsamkat. Fysiska våldsbrott, som är den typen av brott som behandlats i denna uppsats, har beskrivits skilja sig i karaktär beroende på om gärningen begåtts av en man eller en kvinna (Starr 2015, s. 148). Ur ett biologiskt perspektiv skiljer sig mäns och kvinnors fysiska förmågor många gånger åt och inte sällan har detta bidragit till att de våldsbrott som begåtts av män gett upphov till större skada än de som begåtts av kvinnor. Fysisk styrka som en faktor i enlighet med denna beskrivning har dock påpekats stå utanför gärningens brottsrubricering och det har istället hänvisats till skillnader könen emellan som inte framkommit genom att gärningen tilldelats en allvarligare brottsrubricering (Starr 2015, s. 148).

3.2.3 Stereotypa könsroller

Att framhäva de stereotypa könsrollerna i en diskussion kring varför män och kvinnor inte sällan dömts till olika rättsliga påföljder har med utgångspunkt i flera forskningsartiklar kunnat förstås som viktigt (Starr 2015, s. 150; Freiburger 2010, s. 391). Kvinnan har framställts som en omhändertagande förälder och det har påvisats att ansvaret för omvårdnaden av barn har kunnat utgöra en förmildrande omständighet i domstolens val av påföljd (Starr 2015, s. 150). Orsaken till detta har beskrivits ligga i att domstolen känt oro för vilken effekt det skulle få för barn att döma en omhändertagande förälder till en samhällsexkluderande påföljd. Vidare har det framhävts att ensamstående fäder i regel tilldelats strängare påföljder, medan det för fäder som levit i en relation inte visats att omvårdnadsfaktorn påverkat domstolens val av sanktion (Starr 2015, s. 151). Genom denna forskning har det alltså påvisats att omvårdnadsfaktorn kunnat ses som en förmildrande omständighet i fall då en kvinna stått som tilltalad för brott, samtidigt som omvårdnadsansvaret antingen lett till strängare sanktion, eller inte inverkat på domstolens val av påföljd alls, för en manlig tilltalad (Starr 2015, ss. 150–151).

I motsats till det forskningsresultat som visat att en kvinnlig tilltalad gynnats av sin roll som omhändertagande förälder har det i annan forskning visats att en kvinnlig tilltalad med omvårdnadsansvar snarare har riskerat att dömas strängare (Freiburger 2010, s. 391). Det har bland annat hänvisats till två typer av ansvarsområden; ekonomiskt ansvar och emotionellt ansvar (Freiburger 2010, s. 390). Resultatet har visat att kvinnor och män som både haft ett ekonomiskt och ett emotionellt ansvar för omvårdnaden i lägre utsträckning riskerat tilldelas samhällsexkluderande påföljder. I en analys av emotionellt föräldraskap, exkluderat ekonomiskt ansvar, har det visats att emotionellt föräldraskap utgjort en förmildrande omständighet för män, men inte för kvinnor (Freiburger 2010, s. 390). Orsaken till detta har beskrivits ligga i att kvinnor, med utgångspunkt i könsnormerna, ansetts ha det primära omvårdnadsansvaret för barnen, medan det snarare varit att betrakta som ovanligt att som man besitta detta ansvar (Freiburger 2010, s. 391). En manlig tilltalad som samtidigt varit att betrakta som huvudsaklig emotionell omvårdare har alltså varit mer sällsynt och domstolens förväntningar på dessa fäder har inte varit lika höga som förväntningarna på mödrar. På så vis har detta kunnat gynna manliga tilltalade med grund i att domstolen velat uppmuntra till ett ansvarsfullt faderskap. En kvinnlig tilltalad med omvårdnadsansvar har av domstol

däremot kunnat betraktas som en värre brottsling, vilket kunnat kopplas samman med att hon genom brottslighet frångått sin könsroll (Freiburger 2010, s. 391). Det har vidare påvisats att domstol betraktat en kvinna som begått våldsrelaterad brottslighet gentemot någon i den egna familjen på liknande sätt. Istället för att ses som en omhändertagande förälder och en resurs för familjen har en kvinna som begått brott mot en familjemedlem snarare bedömts vara en fara (Romain & Freiburger 2013, ss. 301–302).

3.2.4 Den avvikande kvinnan

Det har också lyfts fram hur kvinnor inte haft förväntning på sig att agera brottsligt (Kyrk 2007, s. 23). Ett kvinnligt, våldsrelaterat beteende har ansetts som ett brott mot den kvinnliga könsnormen, något som bidragit till att en våldsam kvinna i större utsträckning betraktats som avvikande och psykiskt sjuk (Wiest & Duffy 2013, s. 360). Konsekvensen av detta har visat sig bli att kvinnor i större utsträckning än män dömts till påföljder av vårdande karaktär (Wiest & Duffy 2013, s. 358). Annan forskning, som styrkt synen på den kvinnliga gärningspersonen som avvikande, har visat att när en kvinna stått som tilltalad för våldsbrott har den tilltalades relation till offret utretts på ett annat sätt än vad som varit fallet då en man stått som tilltalad för likartad brottslighet (Eriksson 2015, s. 74). Det har framkommit att i fall då en kvinna utövat våld mot en man har domstolen lagt mer fokus på att utreda ifall kvinnan exempelvis agerat i nödvärn, det har med andra ord utgått ifrån att hon handlat som hon gjort på grund av hot (Eriksson 2015, s. 75).

3.3 Den tidigare forskningens betydelse för studien

För att på ett deskriptivt plan rama in den tidigare forskningen och ställa den i relation till den studie som presenteras i denna uppsats kan till en början nämnas att alla artiklar, med undantag för två, presenterar studier genomförda i USA. I två av artiklarna belyses en svensk kontext med fokus på begreppet "kvinnorabatt" och på vilket sätt det är applicerbart på svenskt rättssystem. I och med att dessa är genomförda med Sverige som geografisk utgångspunkt återfinns vissa likheter med vår studie, exempelvis valet att belysa likabehandlingsprincipen (Kyrk 2007, s. 5; Eriksson 2015, s. 15). Även Christies teori om den idealiska gärningsmannen lyfts fram i en av artiklarna (Eriksson 2015, s. 41), vilket i detta fall inte ses som en nackdel utan snarare stärker teorins relevans.

Att området studerats tidigare bidrar dels till en förståelse för att området är av betydelse att studera, dels på vilket sätt området bör studeras. De studier som lagt grunden för forskningsöversikten bidrar alla, på ett eller annat sätt, till en förståelse för vilka omständigheter som kan vara avgörande för hur domstolen väljer att döma en tilltalad. Den tidigare forskningen har visat på att det finns flera möjliga förklaringar till varför män och kvinnor har behandlats olika inom domstol. Med utgångspunkt i dessa artiklar kan det därmed konstateras att i en studie av jämställdhet mellan tilltalade bör intresset inte enbart ligga i om det råder en diskrepans. För att på ett rättvist sätt kunna studera eventuella könsskillnader är det av vikt att också belysa vilka omständigheter som föranlett ett sanktioneringsbeslut.

Att den forskning som tidigare gjorts på området belyser en faktisk diskrepans manliga och kvinnliga tilltalade emellan gör det således även relevant att ifrågasätta domstolens objektivitet och i vilken utsträckning det går att säga att domstolar arbetar utifrån principen om allas likhet inför lagen. Om dessa artiklar skulle påvisa en hundra procentig jämställdhet mellan tilltalade hade det valda forskningsproblemet troligtvis inte varit lika aktuellt att studera. Som nämnt är övervägande del av presenterad forskning genomförd inom en internationell kontext och det går inte att utgå från att situationen är likvärdig i Sverige. Tanken är därmed att denna studie ska bidra till kunskap kring om det råder en diskrepans också i hur svenska tingsrätter dömer manliga och kvinnliga tilltalade och vad en eventuell diskrepans grundar sig i. Det som i sammanhanget gör denna studie unik, i jämförelse med tidigare genomförda studier, och som förhoppningsvis kan bidra med nya perspektiv på studieområdet är bland annat metodval, empiri och valet att belysa området utifrån valt teoretiskt ramverk.

4 Metod och material

I en studie av huruvida tingsrätten dömt manliga och kvinnliga tilltalade till liknande påföljder för misshandelsbrott har det krävts en studie av de dokument som innehåller information om påföljdsbesluten. Således har studiens empiri utgjorts av tingsrättsdomar och i enlighet med den geografiska avgränsningen har materialet begränsats till Stockholms tingsrätt, Göteborgs tingsrätt och Malmö tingsrätt. Materialet har analyserats utifrån metoderna kvantitativ innehållsanalys och tematisk

innehållsanalys. Dessa metoder, samt metoden för insamlingen av empiriskt material, redogörs för i detta avsnitt. I avsnittet presenteras även den juridiska metoden, metodologiska och etiska överväganden samt studiens validitet och reliabilitet.

4.1 Insamling av empiriskt material

För att söka material till studien användes söktjänsten infotorg – juridik. Sökningen begränsades till misshandelsdomar, och vidare till domar med avgörandedatum mellan 2019-01-01 och 2019-12-31. Under kategorin domstol valdes tingsrätterna, under kategorin måltyp brottmål och slutligen under kategorin dokumenttyp valdes Referat/Notiser/Domar. Denna sökning resulterade i 7 340 tingsrättsdomar från landets alla tingsrätter. För att endast tillgå domar utdömda av Stockholms tingsrätt, Göteborgs tingsrätt och Malmö tingsrätt filtrerades resultatet genom att dokumenttypen ytterligare specificerades till "Stockholm TR, Dom", "Göteborg TR, Dom" och "Malmö TR, Dom". Detta resulterade i 1323 tingsrättsdomar. I en genomgång av dessa sållades de domar som rörde ringa misshandelsbrott, de domar i vilka den tilltalade frikänts samt de domar som utöver misshandelsbrott även behandlade andra brottskategorier bort. Även de domar där den tilltalade föll utanför vald åldersavgränsning sållades bort.

En sökning i enlighet med beskrivningen ovan utmynnade i totalt 208 tingsrättsdomar som numrerades och fördes in i ett kalkylark. I tre av dessa domar stod två personer som tilltalade och i ytterligare en stod tre personer tilltalade för brott. I de domar med fler än en tilltalad tilldelades dessa varsina nummer för att underlätta hanteringen och kodningen av materialet. Detta gav således studien en empiri bestående av totalt 213 enheter. Alla dessa enheter har legat till grund för genomförandet av den kvantitativa innehållsanalysen.

Det konstaterades snabbt att det inte var tidsmässigt möjligt att låta alla dessa 213 enheter ligga till grund även för den tematiska innehållsanalysen, det krävdes ett urval. För att på ett någorlunda generellt plan kunna ge en bild av studieområdet bedömdes det lämpligt att göra en analys av samtliga domar utdömda av en tingsrätt. Detta med anledning av att det inte vore rättvisande att exempelvis göra ett slumpmässigt urval som skulle riskera att variationer i materialet inte framkom i resultatet. Det bedömdes möjligt

att i den tematiska analysen analysera omkring 50 tingsrättsdomar. Av de tre tingsrätterna som ingick i den kvantitativa analysen ansågs Malmö tingsrätt, med sina 56 domar, ha det mest lämpliga antalet för en analys av materialet i sin helhet. Därav valdes domarna utdömda av Malmö tingsrätt till att utgöra urvalet i den tematiska innehållsanalysen.

4.2 Kvantitativ innehållsanalys

För att möjliggöra en systematisk överblick över det empiriska materialet har innehållet i tingsrättsdomarna valts att kvantifieras med hjälp av en kvantitativ innehållsanalys. Vid en kvantitativ innehållsanalys studeras och kodas det insamlade materialet genom ett, av forskaren i förväg konstruerat, kodningsschema (Lindstedt 2019, s. 99). Kodningsschemat är uppbyggt av ett antal koder som syftar till att dela in materialet i olika kategorier och på så vis möjliggöra en kvantitativ studie av materialet. I denna studie har materialet valts att kodas med utgångspunkt i följande variabler; *brottets art, tilltalads kön, tilltalads ålder, påföljd* samt *tidigare brottslighet*.

Den brottskategori som stått i fokus för studien är, som tidigare nämndes under avsnittet *Avgränsningar*, misshandel av normal och grov grad. Vikten av att i den kvantitativa innehållsanalysen koda brottets art har legat i det faktum att tingsrättens bedömning i påföljdsfrågan påverkas av brottets grovhet (29 kap. 1 § Brottsbalken). Då studiens huvudsakliga syfte varit att undersöka om manliga och kvinnliga tilltalade är att betrakta som jämställda med utgångspunkt i tingsrättens påföljdsbedömning har det således varit väsentligt att i den kvantitativa innehållsanalysen koda tingsrättsdomarna utifrån den tilltalades kön. För att undvika fall då tingsrätten utdömt en mildare påföljd med hänvisning till en tilltalads unga ålder har materialet även valts att kodas utifrån den tilltalades ålder. Avgränsningen avseende ålder har därför satts till 22 år som nedre gräns. För att ytterligare avgränsa materialet gjordes bedömningen att det även krävdes en övre åldersavgränsning. Efter en första anblick på materialet i sin helhet kunde det konstateras att de flesta tilltalade var under 60 år. För att snäva in materialurvalet och samtidigt få ett så representativt urval som möjligt sattes därför 60 år som övre åldersavgränsning. Med tanke på studiens syfte har påföljd bedömts vara av yttersta vikt att lyfta fram som en kategori i den kvantitativa innehållsanalysen. Påföljdernas

straffvärde har i studien följt det som stadgas i Brottsbalken (kap. 25-28). Slutligen har det empiriska materialet valts att koda utifrån den tilltalades tidigare brottslighet. Anledningen till detta har varit att tingsrättens bedömning i påföljdsfrågan kan variera beroende på om den tilltalade begått liknande brottslighet tidigare, eller om händelsen är att betrakta som en engångsföreteelse (29 kap. 4 § Brottsbalken).

För att säkerställa att det empiriska materialet koda på samma sätt har en kodningsmanual konstruerats. En kodningsmanual innehåller instruktioner om hur ett material ska koda och fungerar som ett hjälpmedel för att underlätta hanteringen av empirin (Bryman 2018, s. 370). Av en kodningsmanual ska framgå vilka kategorier materialet kodats utifrån, vilka variabler som ingår i varje kategori samt variabelernas givna koder i studien. Den kodningsmanual som legat till grund för kodningen av studiens empiriska materialet visas i *figur 1*.

Protokoll	Brottets art	Tilltalads kön	Tilltalads ålder år 2019 angiven i åldersspann	Påföljd	Tidigare brottslighet
protokollets givna nummer i studien	1. misshandel, normal grad 2. grov misshandel	1. man 2. kvinna	1. 22-24 2. 25-29 3. 30-34 4. 35-39 5. 40-44 6. 45-49 7. 50-54 8. 55-60	1. fängelse 2. rättspsykiatrisk vård 3. skyddstillsyn 4. skyddstillsyn + samhällstjänst 5. skyddstillsyn med föreskrift om frivårdsbehandling 6. skyddstillsyn + samhällstjänst + föreskrift om frivårdsbehandling 7. villkorlig dom 8. villkorlig dom + samhällstjänst 9. villkorlig dom + dagsböter 10. dagsböter 11. tidigare utdömd påföljd ska avse även denna brottslighet	1. ej tidigare dömd för brott 2. tidigare dömd för brott 3. framkommer inte i domen

Figur 1: Kodningsmanual

Tanken med den kvantitativa innehållsanalysen har varit att generera en tydlig översikt över den information som kunnat hämtas ur tingsrättsdomarna. Utifrån metoden förväntades eventuella variationer i materialet kunna identifieras, vilka i sin tur skulle kunna generera ett svar på studiens första forskningsfråga. Den kvantitativa innehållsanalysen har i resultatredovisningen redogjorts för i form av diagram.

4.3 Tematisk innehållsanalys

För att ytterligare analysera de insamlade tingsrättsdomarna och göra det möjligt att besvara studiens frågeställning har en tematisk analys genomförts. I en tematisk analys är syftet att urskilja olika teman som på ett eller annat sätt är framträdande i det material som studeras (Bryman 2018, s. 703). Bryman (2018, s. 704) beskriver ett tema som en, av forskaren identifierad, kategori som kan kopplas till studiens fokus. Det beskrivs vidare att ett tema ska bidra till att teoretiskt rama in den insamlade datan på ett sätt som kan tänkas utöka kunskapen inom studieområdet. Av vikt att poängtera är att ett tema endast är ett tema om det upprepade gånger kan identifieras i materialet (Bryman 2018, s. 705). Att ur en dom kunna urskilja en förklaring till ett påföljdsbeslut, men sedan inte återfinna denna förklaring i övrig empiri, kan således inte betraktas som en identifikation av ett tema. Att enbart förlita sig på sådant som repetitivt förekommer i det empiriska materialet är dock inte tillräckligt (Bryman 2018, s. 705). För att ett tema ska kunna fungera som ett tema krävs också att det är att anse som relevant och givande för studiens valda fokus.

I genomförandet av den tematiska innehållsanalysen, med utgångspunkt i studiens empiriska material, har det huvudsakliga intresset legat i att identifiera faktorer som beskrivs ha påverkat tingsrättens bedömning i påföljdsfrågan. Detta har genomförts i fyra steg. Dessa steg har utformats med inspiration hämtad ur Brymans bok (2018, s. 707) i vilken det ges en sammanställning av de huvudsakliga delarna i genomförandet av en tematisk innehållsanalys. Som första steg lästes domskälen i tingsrättsdomarna och under läsningens gång fördes anteckningar kring sådant som bedömts vara relevant för en analys av materialet. Som andra steg sammanställdes och kodades anteckningarna för att på ett övergripande plan möjliggöra en kategorisering av materialet. För att exemplifiera hur teman har kunnat urskiljas ur den aktuella studiens material kan begreppet sinnesstämning nämnas. I en av tingsrättsdomarna har det framkommit att tingsrätten bedömt gärningen utifrån det som under rättegången framkommit om den tilltalades sinnesstämning vid gärningstillfället. Tingsrättens resonemang kring hur situationen utspelat sig har i detta fall grundats på en tilltro till målsägandens och vittnets utsagor. Om det genom domskälen kunnat uppfattas att denna faktor legat till grund för tingsrättens bedömning i påföljdsfrågan skulle begreppet "sinnesstämning" kunna plockas ut som en kod. Om det genom läsning av resterande tingsrättsdomar skulle kunna

urskiljas att tingsrätten i flera fall hänvisat till den tilltalades sinnesstämning blir det möjligt att låta dessa tillsammans utgöra ett större tema. Att på detta sätt gruppera koderna och skapa större övergripande teman har utgjort analysens tredje steg. I det fjärde steget i den tematiska innehållsanalysen namngavs de övergripande temana med begrepp som ansågs beskrivande för de olika koderna som temat innefattar.

4.4 Juridisk metod

I genomförandet av studien har misshandelsbrottet utgjort en central del. Under avsnittet som behandlar studiens avgränsningar presenteras paragraferna i vilka brottet regleras. Dessa paragrafer har enbart använts som stöd för den vidare analysen av tingsrättens praktik i relation till brottsrubriceringen och av den anledningen inte studerats mer djupgående. För att på ett juridiskt plan definiera uppsatsens fokus har istället Regeringsformens första kapitel, nionde paragraf använts. Lagrummet har fungerat som stöd för att belysa det faktum att domstolen ska förhålla sig objektiv samt genom sin verksamhet garantera människors likhet inför lagen. FN:s konventioner om mänskliga rättigheter har vidare studerats för att ytterligare poängtera vikten av att alla medborgare ska behandlas lika inför lagen och vidare att ingen människa ska diskrimineras i sin kontakt med rättsliga myndigheter. För att tolka valda juridiska bestämmelser har huvudsakligen den objektiva lagtolkningsmetoden tillämpats. Den objektiva lagtolkningsmetoden innebär att fokus läggs på lagtextens bokstavliga innehåll (Zetterström 2017, s. 88). För att utöka förståelsen för de principer som stadgas i regeringsformen har även viss doktrin i form av lagkommentarer studerats. Lagrummet med tillhörande kommentarer har bedömts vara tillräckligt informativa och därför har djupare lagtolkningsmetoder, såsom teleologisk tolkning, inte ansetts relevanta.

I och med att studien enbart förhåller sig till rättskällorna, utan att ha dessa som främsta fokus, kan studien inte ses som ett bidrag till den rättsvetenskapliga doktrinen. Syftet med att studera nämnda lagrum har alltså inte i någon vidare mening varit att fastställa dessa bestämmelsers innebörd utan snarare utreda hur rättens objektivitetsideal kommer till uttryck i praktiken.

4.5 Metodologiska överväganden

I valet av datainsamlingsmetod övervägdes till en början att komplettera tingsrättsdomarna med fältanteckningar från observationer av tingsrättsförhandlingar. Detta ansågs vara relevant med hänvisning till att även sådant som inte framkommer i ett material kan vara av intresse för studien (Lindstedt 2019, s. 236). Syftet med att genomföra observationer skulle alltså vara att undersöka om det förekommer omständigheter i rättssalen som kan tänkas ha en inverkan på påföljdsbeslutet, men som inte går att urskilja genom en analys av domskälen. Det skulle exempelvis kunna röra sig om interaktioner mellan parterna i rättssalen.

Trots att metoden kan anses vara relevant och berikande för studien har metoden bedömts kunna medföra en viss problematik. Problematiken har främst bedömts ligga i att sammanföra fältanteckningar från observationer av huvudförhandlingar i realtid med domar utfärdade år 2019. En lösning kunde vara att istället observera huvudförhandlingar och sedan genomföra en analys av de tillhörande tingsrättsdomarna. Detta upplägg vore att föredra, men i och med att studien haft en begränsad tidsram hade dessa domar troligtvis inte hunnit vinna laga kraft.

Ytterligare en anledning till att metoden, trots dess relevans för studien, valts att inte genomföras är den rådande coronapandemin. Tingsrätten undanber sig via sin hemsida samtliga besök vid tingsrätten som inte är nödvändiga (Malmö tingsrätt 2021). Med respekt för detta gjordes bedömningen att deltagande observationer kan utelämnas ur studien utan någon större inverkan på dess kvalitet.

I valet av analysmetod diskuterades även möjligheten att genomföra en diskursanalys. Ur ett jämställdhetsperspektiv med fokus på tingsrättens bedömning av tilltalade av olika kön är det en användbar metod som skulle kunna visa på hur det i domskälen skrivits om tilltalade av kvinnligt respektive manligt kön. Genom en diskursanalys hade eventuellt en ytterligare dimension av en diskrepans i likabehandling av tilltalade kunnat urskiljas. Metoden innebär en analys av språkbruk med avsikt att belysa uppfattningar om och attityder kring ämnet i fråga (Bryman 2018, s. 640). Eftersom forskningsfrågan i denna studie valts till att fokusera på vilka påföljdsbeslut som tilldelats tilltalade samt vilka

faktorer som i domskälen motiverats ligga till grund för dessa har metoden dock inte ansetts vara relevant för denna studie.

4.6 Etiska överväganden

Vid genomförandet av ett forskningsprojekt är de etiska principerna av största vikt att ta i beaktande (Bryman 2018, s. 170). På ett övergripande plan kan forskningsetiken sammanfattas i termer av integritet, frivillighet, anonymitet och konfidentialitet. Grunden till att göra etiska överväganden ligger främst i att skydda de som deltar i studien och se till att den information studiedeltagarna lämnar behandlas med säkerhet. Inom forskningsetiken talas det vanligtvis om fyra krav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet innebär att samtliga deltagare i en studie tydligt bör informeras om syftet med studien och att deltagandet bygger på den medverkandes frivillighet (Bryman 2018, s. 170). Eftersom denna studie inte har några deltagare i den bemärkelsen utan istället är baserad på offentliga handlingar, har detta krav inte varit aktuellt att behandla. Av samma anledning har det inte heller varit aktuellt att ta hänsyn till samtyckeskravet som syftar till att studiedeltagarna ska upplysas om sin rätt att själva välja om de vill ge sitt samtycke till att medverka i studien (Bryman 2018, s. 170).

Konfidentialitetskravet syftar till att uppgifter tillhörande de som medverkar i studien ska behandlas konfidentiellt (Bryman 2018, ss. 170-171). Det ska inte vara möjligt för utomstående att ta del av känsliga personuppgifter eller härleda viss information till en specifik individ. Med hänsyn tagen till konfidentialitetskravet behandlar denna studie inte uppgifter som kan knytas till enskilda individer. För att garantera studieobjektens anonymitet har målnummer utelämnats och istället har tingsrättsdomarna tilldelats en kod. För att ytterligare anonymisera empirin har de tilltalades ålder valts att anges inom åldersspann. Slutligen har det även beslutats att utelämna citat ur domskälen för att undvika risken att utelämna för mycket information.

Det sista kravet, nyttjandekravet, påvisar att insamlade uppgifter inte får användas för annat bruk än till forskningens ändamål (Bryman 2018, s. 171). Med grund i detta har

inga tingsrättsdomar laddats ner eller sparats. De har inte heller delgivits någon utanför studien. Efter studiens avslut har tillgängligheten till Infotorg-juridik upphört och det är således inte längre möjligt att tillgå tingsrättsdomarna.

4.7 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet och validitet är två centrala begrepp inom forskningens värld. I genomförandet av en studie vill man i så hög utsträckning som möjligt sträva efter reliabilitet och validitet. Reliabiliteten kan beskrivas som en form av replikation och syftar till möjligheten att uppnå samma resultat vid en upprepning av studien (Bryman 2018, s. 72). Om det istället antas att studiens resultat har sin grund i slumpmässiga fel eller företeelser försvåras möjligheten att nå ett likvärdigt resultat i en replikation av studien, således brister studiens reliabilitet. Reliabiliteten är ytterst aktuell i genomförandet av en kvantitativ studie, detta eftersom det i kvantitativ forskning många gånger utgår från någon form av mätning som är möjlig att bedöma som stabil eller instabil (Bryman 2018, s. 72). I en applicering av begreppet på den aktuella studien har det således varit relevant att till en början reflektera kring reliabiliteten i förhållande till den kvantitativa innehållsanalysen. För att stärka den kvantitativa innehållsanalysens reliabilitet konstruerades en kodningsmanual som redogör för hur materialet kodats. I händelse av att studiens empiri skulle kvantifieras på nytt, med utgångspunkt i den kodningsmanual som använts i studien, bedöms det möjligt att uppnå ett likvärdigt resultat.

I en vidare diskussion kring studiens reliabilitet kan avstamp tas i möjligheten att replikera den tematiska innehållsanalysen. Till skillnad från den kvantitativa innehållsanalysen, som i huvudsak redogör för information som inte i någon större utsträckning är möjlig att tolka, grundar sig den tematiska innehållsanalysen mer på en subjektiv uppfattning av det som framkommit i domskälen. Vid genomförandet av den tematiska innehållsanalysen i denna studie har strävan varit att granska materialet objektivt och de teman som presenteras i analysen är sådana som ansetts tydligt framhävda i domskälen. Att garantera en hundra procentig objektivitet är dock inte möjligt. Bryman (2018, s. 470) beskriver att det vid genomförandet av kvalitativ, samhällsvetenskaplig forskning krävs en insikt i att objektiviteten aldrig kommer kunna

bedömas som fullständig. Däremot bör målet vara att sträva mot en fullständig objektivitet, exempelvis genom att vara medveten om personliga värderingar och perspektiv och inte avsiktligt låta dessa påverka studiens resultat (Bryman 2018, s. 470). Något som kan tänkas gynna objektiviteten i sammanhanget är att denna studie har genomförts av två personer. Detta ses som fördelaktigt då det öppnat upp för möjligheten att i samförstånd lyfta oklarheter och funderingar. Med grund i detta resonemang kan det således tänkas att studiens reliabilitet bör vara tillräckligt stark, även om den inte kan betraktas som fulländad. En faktor som ytterligare stärker reliabiliteten i den tematiska innehållsanalysen är den stegmodell enligt vilken teman har identifierats ur materialet. Att tydligt beskriva tillvägagångssättet i identifieringen av teman ökar möjligheten att replikera arbetet och landa i ett liknande resultat.

Begreppet validitet har sin grund i huruvida det resultat som framkommit genom en studie speglar studiens ursprungliga syfte, det vill säga att det som varit avsikten att undersöka faktiskt är det som har undersökts (Bryman 2018, ss. 72-73). Utformandet av ett kodningsschema med en tillhörande kodningsmanual kan, utöver att stärka studiens reliabilitet, även tänkas stärka dess validitet. Genom dessa tydliggörs vilka variabler som tagits i beaktande i en analys av materialet och det blir således möjligt att konstatera att både kön och påföljd stått i fokus. Utöver variablerna kön och påföljd redogörs även för andra variabler som valts för att dessa på ett eller annat sätt har uppfattats ha en inverkan på tingsrättens påföljdsbeslut. För att säkerställa att studiens validitet bibehållits genom hela studien har det dock krävts att en individs kön i relation till påföljdsbeslutet fått utgöra kärnan i analysen.

Det finns olika typer av validitet, bland annat intern- och extern (Bryman 2018, ss. 73-74). Med intern validitet avses att ett påstått kausalt förhållande mellan variabler ifrågasätts (Bryman 2018, s. 73). Det innebär att det görs möjligt att säkerställa att det verkligen är en specifik variabel, i detta fall kön, och inte andra variabler som leder fram till resultatet. Den tematiska innehållsanalysen syftar främst till att göra det möjligt att belysa omständigheter kring målen som föranlett tingsrättens påföljdsbeslut. I förhållande till syftet att klarlägga vad en eventuell diskrepans har sin grund i har den tematiska innehållsanalysen således varit ett användbart verktyg. Metoden bidrar till att stärka studiens validitet genom att dels öppna upp för möjligheten att definiera vad som

varit avgörande för målets utgång, dels klargöra om en individs könstillhörighet kan sägas vara orsaken till en eventuell diskrepans eller om det egentligen är andra variabler som inverkar på påföljdsbeslutet.

För att diskutera studiens validitet i förhållande till valt material anses de tingsrättsdomar som legat till grund för analysen kunna bidra till att besvara forskningsfrågan. Det blir i detta sammanhang relevant att diskutera extern validitet som tar sin utgångspunkt i huruvida det är möjligt att säga att det resultat som framkommit i en studie är generaliserbart inom en större kontext (Bryman 2018, s. 74). I och med att studiens fokus valts till misshandelsdomar kan materialet inte tänkas bidra till en fullständig bild av huruvida manliga och kvinnliga tilltalade dömts jämligt av tingsrätten. Inte heller ger studien en komplett förståelse för området ur ett nationellt perspektiv i och med att den geografiskt avgränsats till Stockholm, Göteborg och Malmö. Materialet kan således inte bidra till en fullständig extern validitet i fråga om dess generaliserbarhet inom det rättsliga området överlag. Däremot kan studien, med utgångspunkt i dess frågeställning, ge en viss förståelse för ämnet och möjliggöra en inledande inramning av en eventuell problematik. Därmed kan vald empiri anses bidra till en valid studie.

5 Resultat

5.1 Kvantitativ innehållsanalys

Nedan följer en sammanställning av de resultat som framkommit genom den kvantitativa innehållsanalysen av tingsrättsdomar. Till en början redogörs för resultatet baserat på samtliga domar som utgjort studiens material. Därefter presenteras resultatet baserat på tingsrättsdomar från endast Malmö tingsrätt. Kodningsschemat som använts för att framställa diagrammen finns bifogat som bilaga, *se bilaga 1*.

5.1.1 Stockholms, Göteborgs och Malmö tingsrätt

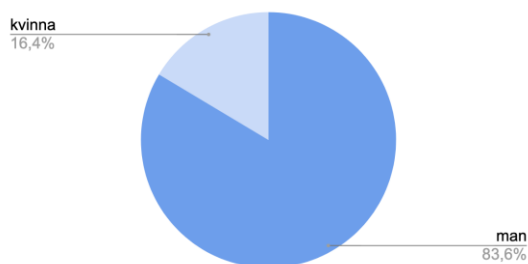

Diagram 1 visar fördelningen mellan tilltalade av manligt respektive kvinnligt kön baserat på samtliga domar från de tre tingsrätterna. För att tydliggöra hur procentsatserna ska tolkas kan tilläggas att urvalet bestått av 178 manliga tilltalade och 35 kvinnliga.

Diagram 1: Könsfördelning

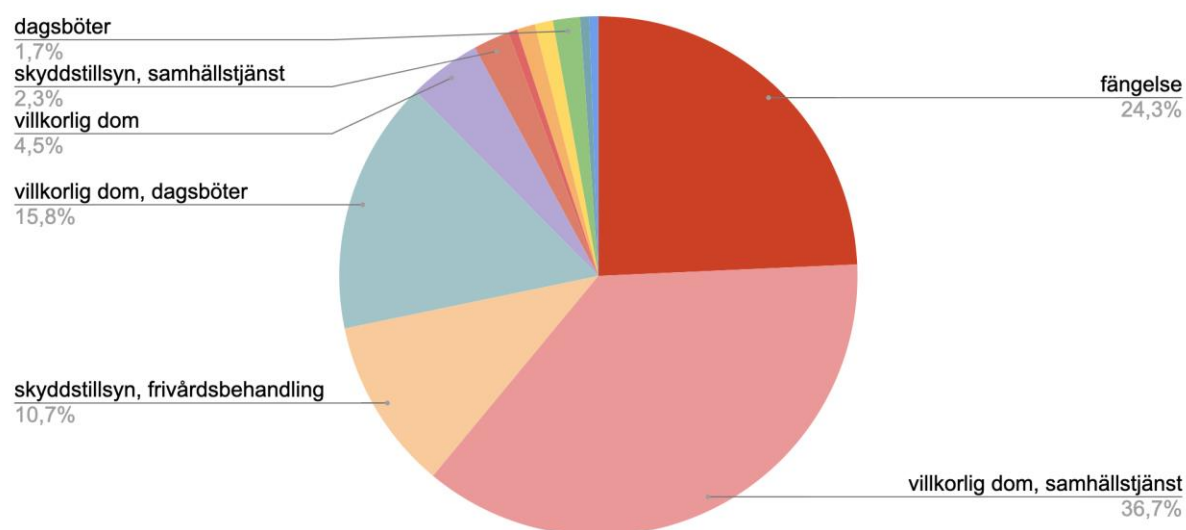

Diagram 2: Påföljder, män

Diagram 2 visar vilka påföljder som tilldelats de manliga tilltalade i urvalet samt i vilken utsträckning var och en av dessa påföljder utdömts. Diagrammet visar att villkorlig dom förenad med samhällstjänst är den påföljd som utdömts i störst utsträckning, följt av fängelse. De cirkelsektorer som i diagrammet saknar etikett visar på påföljder eller påföljdskombinationer som endast utdömts i ett fåtal fall. Dessa påföljder är skyddstillsyn, fängelse förenat med skyddstillsyn, skyddstillsyn förenad med samhällstjänst och frivårdsbehandling samt rättspsykiatrisk vård.

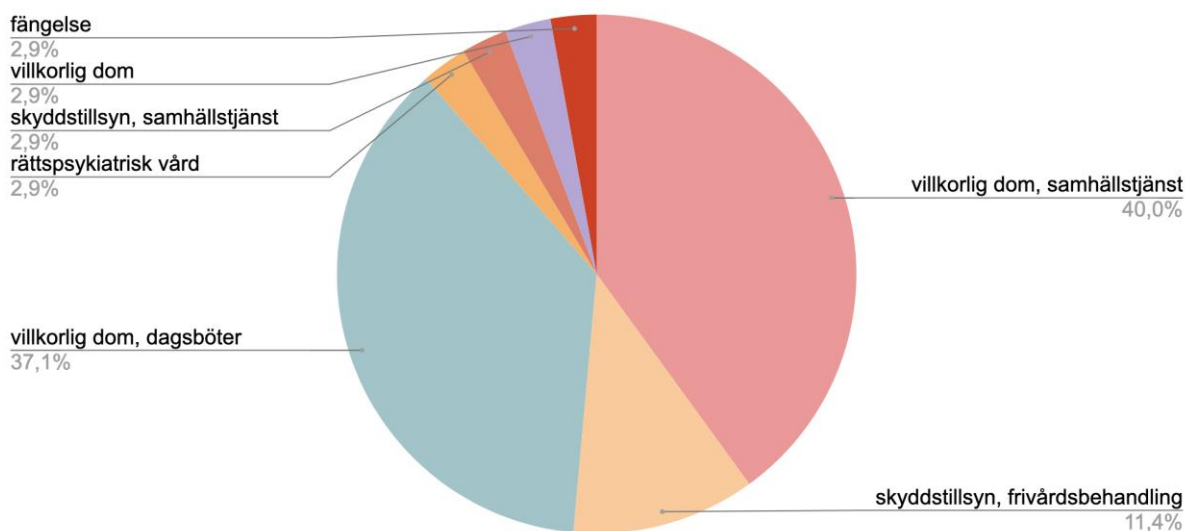

Diagram 3: Påföljder, kvinnor

I *diagram 3* kan utläsas vilka påföljder som tilldelats de tilltalade av kvinnligt kön. Vidare visar diagrammet i vilken utsträckning en viss påföljd utdelats. Av diagrammet kan utläsas att de påföljder som tilldelats en majoritet av de kvinnliga tilltalade är villkorlig dom förenad med antingen samhällstjänst eller dagsböter.

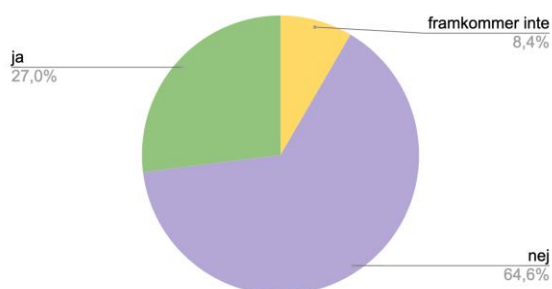

Diagram 4: Tidigare brottslighet, män

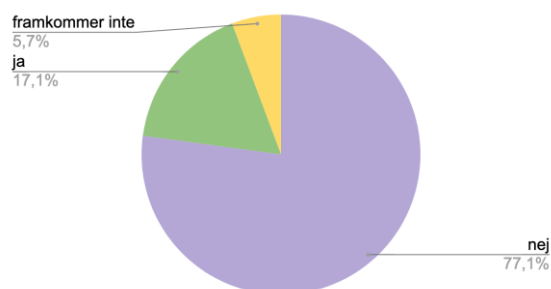

Diagram 5: Tidigare brottslighet, kvinnor

I *diagram 4* och *diagram 5* visas hur stor andel av samtliga manliga respektive kvinnliga tilltalade som sedan tidigare varit ostraffade respektive tidigare dömts för brott. De domar i vilka det inte framgått om den tilltalade begått brott tidigare eller inte har placerats inom kategorin "framkommer inte". Vidare kan nämnas att de som placerats under kategorin "ja" endast är de som tidigare begått brott som i domskälen beskrivs ha haft inverkan på tingsrätten val av påföljd.

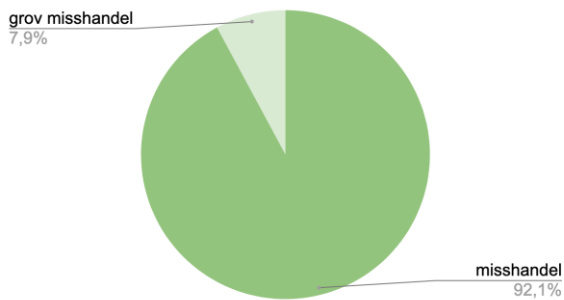

Diagram 6: Brottsrubricering, män

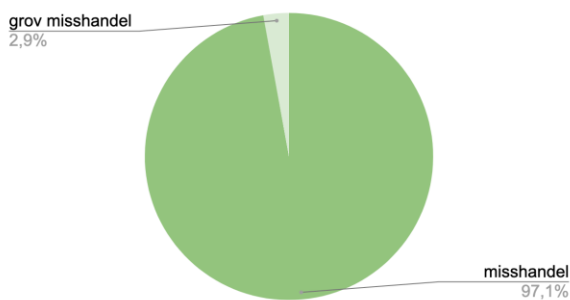

Diagram 7: Brottsrubricering, kvinnor

Diagram 6 och diagram 7 redogör för hur stor andel av de manliga respektive kvinnliga tilltalade som dömts för misshandel av normalgrad respektive grov misshandel. Det kan utifrån detta konstateras att majoriteten av de tingsrättsdomar som behandlats inom ramen för studien har berört misshandel av normalgrad och vidare att aningen fler män än kvinnor gjort sig skyldiga till grov misshandel.

5.1.2 Malmö tingsrätt

De diagram som presenteras nedan utgör en sammanställning av den kvantitativa innehållsanalysen som gjorts med utgångspunkt enbart i domar utdömda av Malmö tingsrätt.

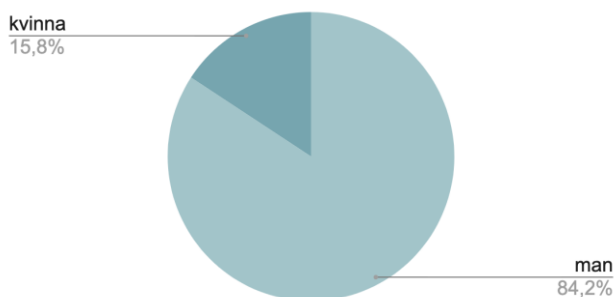

Diagram 8: Könsfördelning

Diagram 8 redogör för andelen manliga respektive kvinnliga tilltalade som vid Malmö tingsrätt dömts för misshandel av normal eller grov grad. Antalet manliga tilltalade uppgår till 48 och antalet kvinnliga till nio. Även utifrån detta kan det alltså sägas att majoriteten av de tilltalade i urvalet är män.

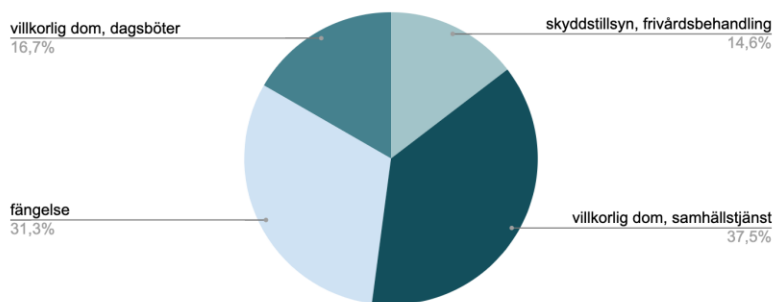

Diagram 9: Påföljder, män

frekvent tilldelats männen i urvalet är villkorlig dom förenad med samhällstjänst, följt av fängelse.

I *diagram 9* redogörs för påföljder som tilldelats de tilltalade av manligt kön samt i vilken utsträckning de olika påföljderna utdömts. Det kan av diagrammet konstateras att den påföljd som mest

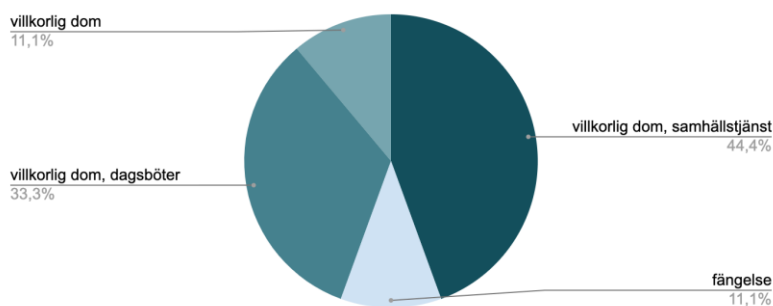

Diagram 10: Påföljder, kvinnor

påföljden, följt av villkorlig dom förenad med dagsböter.

I *diagram 10* kan utläsas vilka påföljder som tilldelats de tilltalade av kvinnligt kön samt i hur stor utsträckning var och en av dessa påföljder utdömts. Villkorlig dom förenad med samhällstjänst är den vanligast förekommande

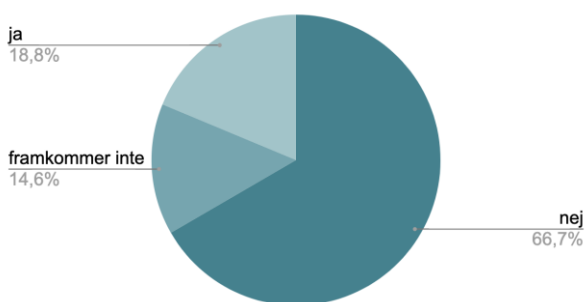

Diagram 11: Tidigare brottslighet, män

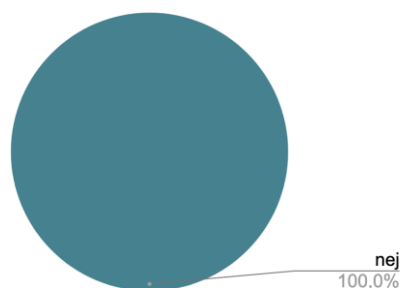

Diagram 12: Tidigare brottslighet, kvinnor

Diagram 11 och *diagram 12* visar hur stor andel av de manliga respektive kvinnliga tilltalade som tidigare varit ostraffade respektive tidigare dömts för brott. Av de kvinnliga

tilltalade som ingått i urvalet var alla tidigare ostraffade medan männen i större utsträckning begått brott tidigare. Även här har de domar i vilka det inte framkommit om den tilltalade tidigare gjort sig skyldig till brottslighet eller inte placerats inom kategorin "framkommer inte". De tilltalade som placerats i kategorin "ja" är de som tidigare begått brott som haft en inverkan på tingsrättens bedömning i påföljdsfrågan.

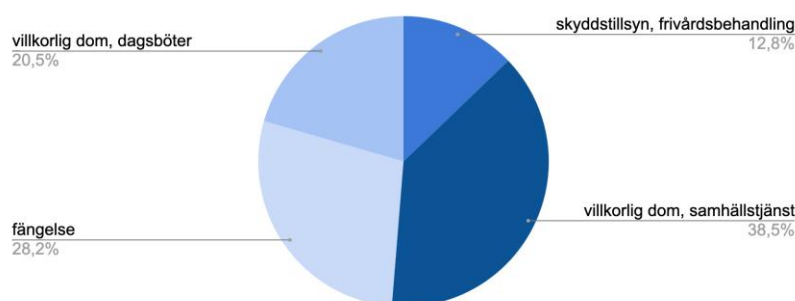

Diagram 13 redogör för vilka påföljder som tilldelats män som inte tidigare gjort sig skyldiga till brott samt i vilken utsträckning dessa påföljder utdömts. Det kan alltså konstateras att

Diagram 13: Påföljder, tidigare ostraffade män

villkorlig dom förenad med samhällstjänst var den vanligast förekommande påföljden att tilldela de ostraffade männen, följt av fängelse.

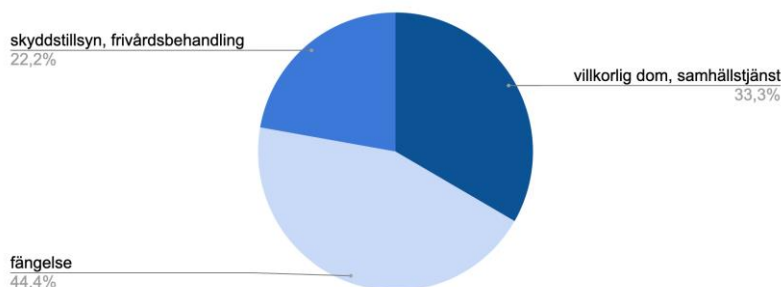

Diagram 14 visar vilka påföljder som utdömts till manliga tilltalade som dömts för brottslighet tidigare samt i hur stor utsträckning var och en av dessa påföljder utdömts.

Diagram 14: Påföljder, tidigare straffade män

Utifrån diagrammet kan sägas att fängelse är den påföljd som mest frekvent utdömts, följt av villkorlig dom förenad med samhällstjänst.

Med anledning av att ingen av kvinnorna i urvalet gjort sig skyldiga till brottslighet tidigare redovisas inga diagram som visar på skillnader i påföljdsval på samma sätt som i *diagram 13* och *diagram 14* visas för de manliga.

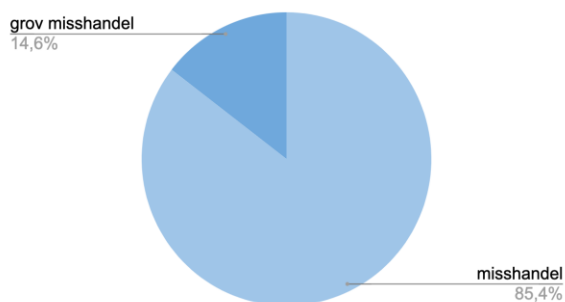

Diagram 15: Brottsrubricering, män

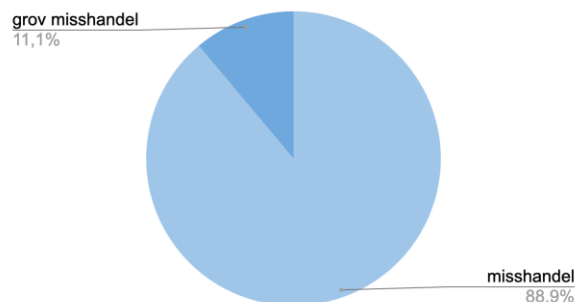

Diagram 16: Brottsrubricering, kvinnor

Diagram 15 och diagram 16 redogör för hur stor andel av de manliga respektive kvinnliga tilltalade i urvalet som dömts för misshandel av normalgrad respektive grov misshandel. Det kan med utgångspunkt i diagrammen konstateras att brottsrubriceringen är relativt jämn mellan männen och kvinnorna. Av kvinnorna i urvalet är det en som gjort sig skyldig till grov misshandel, motsvarande siffra bland de manliga tilltalade är sju.

5.2 Tematisk innehållsanalys

Nedan presenteras de teman som identifierats genom den tematiska innehållsanalysen och som påvisats utgöra en grund för tingsrättens bedömning i påföljdsfrågan. Temana är *tidigare brottslighet och recidivfara, den tilltalades levnadsförhållanden och den fysiska gärningen*.

5.2.1 Tidigare brottslighet och recidivfara

Genom den tematiska innehållsanalysen av domskälen i tingsrättsdomarna utdömda av Malmö tingsrätt har tidigare brottslighet kunnat identifieras som en återkommande faktor som tagits i beaktande vid bedömningen av en lämplig påföljd. Det har påvisats att en betydligt större andel av de manliga tilltalade gjort sig skyldiga till brottslighet tidigare och vidare att de män som tidigare begått brott av liknande karaktär i regel bestraffats hårdare än de som sedan tidigare varit ostraffade. Analysen av domskälen har även visat på att män som inte tidigare gjort sig skyldiga till brott generellt sett dömts hårdare än kvinnor som saknar en kriminell historia. Vidare har det ur materialet kunnat utläsas att

av de som inte gjort sig skyldiga till brottslighet tidigare har fler män än kvinnor dömts till fängelse.

För att mer konkret visa på skillnader som kunnat identifieras i materialet kan exemplet våld i nära relation belysas. Inte sällan är det en man som utövat våld mot en kvinna, men det finns i urvalet exempel på fall då en kvinna utövat våld mot sin manliga partner. I materialet har det framkommit domar i vilka tingsrätten resonerat olika, trots att omständigheterna varit likvärdiga. I ett fall, där den tilltalade varit av manligt kön, har tingsrätten ansett det föreligga ett övervakningsbehov samt att det krävts insatser för att mannen i framtiden inte ska återfalla i likartad brottslighet. I ett likvärdigt fall, där den tilltalade istället varit en kvinna, har tingsrätten gjort gällande att det saknas anledning att befara att den tilltalade kommer göra sig skyldig till brott i framtiden. Både mannen och kvinnan var tidigare ostraffade.

5.2.2 Den tilltalades levnadsförhållanden

I flera av de domskäl som analyserats belystes faktorer som den tilltalades missbruksproblematik samt alkoholpåverkan och sinnesstämning vid gärningstillfället. På ett övergripande plan kan nämnas att dessa faktorer ofta framhävts i samband med tingsrättens bedömning av händelsen i stort, med undantag för en tilltalads missbruksproblematik som snarare bedömts ha en direkt inverkan på tingsrättens val av påföljd. Att tingsrättens bedömning av en händelse har visat sig påverkas av huruvida den tilltalade, eller båda parterna, varit berusad har visat sig gällande i flera fall.

Att en tilltalad gjort sig skyldig till en brottslig gärning under påverkan av ett självförvållat rus är dock inget som har visat sig påverka tingsrätten i dess val av påföljd. Inte heller tycks tingsrättens bedömning ha påverkats av att den tilltalade vid gärningstillfället befunnit sig i en viss sinnesstämning, såsom exempelvis irritation, ilska eller svartsjuka. Däremot har det, i flera domar, resonerats kring huruvida gärningen den tilltalade gjort sig skyldig till ansetts vara oprovocerad eller framprovocerad. De gärningar som av tingsrätten bedömts vara framprovocerade, det vill säga som föregåtts av en ordväxling eller konflikt mellan parterna, har i vissa fall uppfattats utgöra en förmildrande omständighet. Det har utifrån studiens urval kunnat konstateras att i de fall

en kvinna stått som tilltalad har tingsrätten lagt mer energi på att utreda ifall gärningen föregåtts av någon form av provokation.

Den tilltalades alkoholvanor och sinnesstämning i övrigt har däremot visat sig påverka tingsrätten i dess val av påföljd. Vad gäller val av påföljd har det, utifrån domskälen, kunnat konstateras att tingsrätten många gånger grundat sin bedömning på det yttrande frivården lämnat beträffande den tilltalade. I dessa yttranden har exempelvis framkommit vilken relation den tilltalade haft till alkohol och hur dennes psykiska hälsa sett ut. Om frivården ansett en tilltalad vara i behov av övervakning och utöver detta i behov av att genomgå en behandling för att få bukt på en eventuell missbruksproblematik har tingsrätten vanligtvis dömt i enlighet med detta. På liknande sätt har detta visat sig vara fallet då frivården bedömt att en tilltalad inte varit i tillräckligt gott psykiskt skick för att genomföra samhällstjänst. En påföljd som förenas med en föreskrift om samhällstjänst har genom läsning av domarna visat sig kunna likställas med ett kortare fängelsestraff. Om en tilltalad inte bedömts vara lämplig att genomföra samhällstjänst, alternativt inte samtyckt till detta, har denna föreskrift dock inte varit ett alternativ och tingsrätten har då utdömt annan påföljd. Det som förekommit i domskälen är att en större andel män än kvinnor inte ansetts lämpliga att utföra samhällstjänst och samma förhållande mellan könen gäller kring samtycke till samhällstjänst. En större andel män än kvinnor har inte samtyckt till detta. I flertalet av de domskäl som lästs har frivården dock informerat tingsrätten om att den tilltalade levt under ordnade förhållanden vad gäller boende, social- och ekonomisk situation. Med utgångspunkt i en individs ordnade levnadssätt har frivården, i majoriteten av fallen, gjort bedömningen att den tilltalade är fullt arbetsför och lämplig att genomföra samhällstjänst. Om tingsrätten i sin tur bedömt det möjligt att frångå presumtionen om fängelse och istället bedömt att påföljden kan stanna vid exempelvis villkorlig dom förenad med samhällstjänst har påföljdsbeslutet ofta landat där.

5.2.3 Den fysiska gärningen

Genom den tematiska innehållsanalysen har det framkommit att om en tilltalad med sin gärning inte åsamkat målsäganden någon större skada har detta ansetts utgöra en förmildrande omständighet som bidragit till att tingsrätten dömt den tilltalade till en

mildare påföljd. Att skadorna de kvinnliga tilltalade åsamkat sina offer gett upphov till allvarliga men har inte påpekats i något av fallen. I flera av domarna med manliga tilltalade har det framhävts att målsäganden tillägnats allvarliga, ibland livshotande skador. Det har i domskälen framkommit att det i de mål i vilka målsäganden åsamkats allvarliga och ibland livshotande skador av den tilltalade inte funnits skäl nog att frångå presumtionen om fängelse. Om skadorna endast varit lindriga har det i resultatet framkommit att tingsrätten ansett att det funnits anledning att välja annan påföljd än fängelse, i många fall villkorlig dom i förening med samhällstjänst, och därmed frångå presumtionen om fängelse.

Efter en genomgång av samtliga domar har det kunnat konstateras att drygt hälften av de tilltalade som dömts till fängelse använt ett tillhygge vid gärningen. Att en tilltalad använt sig av ett tillhygge har till viss del visat sig vara en faktor som påverkat att denne dömts till en strängare påföljd i jämförelse med en som genomfört gärningen utan tillhygge. Användandet av ett tillhygge är en faktor som i flera fall tagits upp som en försvärande omständighet. Utdömandet av en strängare påföljd har dock snarare tyckts bero på vilken skada den tilltalade åsamkat sitt offer än det faktiska användandet av ett tillhygge. I urvalet har det påvisats att fler män än kvinnor åsamkat sina offer allvarliga skador med ett tillhygge.

En ytterligare faktor som kan kopplas till den fysiska gärningen och som till viss del visat sig haft påverkan på vilken påföljd som utdömts är om målsäganden vid gärningstillfället varit i underläge. I begreppet underläge har inkluderats både fysiskt underläge och positionellt underläge. Till fysiskt underläge har räknats om målsäganden rent kroppsligt varit påtagligt mindre och svagare än den tilltalade och till positionellt underläge har räknats om målsäganden exempelvis varit liggande vid gärningstillfället. I flera av domarna med manliga tilltalade har det framkommit att målsäganden varit i underläge vid gärningen. I och med att det tagits upp i domskälen kan det förstås ha haft en viss inverkan på påföljdsbeslutet, men några större skillnader i bestraffningen har inte kunnat påvisas. Målsägandens underlägsenhet har inte tagits upp i domarna med kvinnliga tilltalade.

6 Analys

6.1 Kvantitativ innehållsanalys

Den kvantitativa innehållsanalysen har bidragit med kunskap om hur de tre tingsrätterna dömt manliga respektive kvinnliga tilltalade i misshandelsmål. Vidare har den genererat kvantitativ information om könsfördelning, brottsrubricering samt tidigare brottslighet. Nedan analyseras resultatet av den kvantitativa innehållsanalysen.

6.1.1 Stockholms, Göteborgs och Malmö tingsrätt

Inledningsvis är det av värde att belysa att i majoriteten av de domar som utgjort urvalet har den tilltalade varit av manligt kön, något som visat på att män i detta fall gjort sig skyldiga till misshandel i större utsträckning än kvinnor. Utifrån det resultat som redogjorts för har det kunnat konstaterats att det förekommer skillnader i vilka påföljder tingsrätten tilldelat manliga och kvinnliga tilltalade. Villkorlig dom förenad med samhällstjänst har utifrån resultatet kunnat påvisas vara den vanligaste påföljden att tilldela en person som gjort sig skyldig till misshandel, såväl män som kvinnor. Det kan alltså sägas att om analysen hade stannat vid att enbart beröra den vanligaste påföljden för män respektive kvinnor hade en diskrepans inte varit möjlig att urskilja. Värt att lyfta fram är istället den märkbara skillnad som visat sig förekomma mellan de två näst vanligaste påföljderna, det vill säga fängelsestraff för män och villkorlig dom i förening med dagsböter för kvinnor. Att 24,3 procent av männen i urvalet dömts till fängelse och endast 2,9 procent av kvinnorna tyder på en diskrepans. Utifrån detta resultat har det således konstaterats att de manliga tilltalade i större utsträckning dömts strängare än de kvinnliga. Värt att belysa är att det även har kunnat konstateras att fler män i urvalet dömts för grov misshandel. En tilltalad som gjort sig skyldig till grov misshandel ska dömas till fängelse, som lägst i ett år och sex månader och som högst i sex år (3 kap. 6 § Brottsbalken). Det faktum att män i något större utsträckning begått brott av grov karaktär kan bidra med en förklaring till varför fler män i urvalet tilldelats ett fängelsestraff. Andelen män som dömts till fängelse är dock större än andelen som fått sin gärning rubricerad som grov misshandel, detta till skillnad från de kvinnliga tilltalade där andelen som dömts till fängelse är densamma som andelen som fått sin gärning rubricerad som grov misshandel.

För att mer djupgående analysera vad denna skillnad kan bero på har avstamp till en början tagits i Christies teori (Christie 2001, ss. 46-56). Christies beskrivning av en gärningsman stämmer i högre grad överens med en person av manligt kön än en av kvinnligt. Utifrån detta är det inte omöjligt att även tingsrätten, medvetet eller omedvetet, har en uppfattning om vem som är att anse som en mer idealisk tilltalad. Att fler män än kvinnor dömts till fängelse har alltså, med utgångspunkt i Christies teori, bedömts kunna bero på att tingsrätten anser män vara mer typiska i rollen som gärningsman. Vidare kan det faktum att resultatet visat på att män i regel dömts till strängare påföljder än kvinnor förklaras med utgångspunkt i genussystemet och dess möjliga inverkan på tingsrättens bedömning i påföljdsfrågan. Som tidigare diskuterats utgår genussystemet från två grundläggande principer, uppdelningen av män och kvinnor i två skilda grupper samt mannens överordning (Hirdman 1988, s. 51). Att resultatet visat på att både påföljdsval och tingsrättens resonemang i domskälen skiljt sig mellan könen är något som kan tänkas bidra till att upprätthålla uppdelningen av män och kvinnor. Av den anledningen har möjliga förklaringar till diskrepansen diskuterats närmare i den tematiska innehållsanalysen, men då med domarna från Malmö tingsrätt som material. För att ändå reflektera kring resultatet från den kvantitativa innehållsanalysen i relation till genussystemet kan det dock sägas att detta tycks ha getts ett visst utrymme i tingsrättens bedömning i misshandelsmål. Det har kunnat påvisas att tingsrättens makt har tagit sig olika uttryck i fall då den riktats mot en man i jämförelse med när den riktats mot en kvinna, något som kan tänkas visa på att även tingsrätten infiltrerats av genussystemet.

6.1.2 Malmö tingsrätt

Vid en jämförelse mellan könsfördelningen i Malmö och könsfördelningen i samtliga av de tre tingsrätterna kan det konstateras att fördelningen inom Malmö stämmer överens med det större urvalet. Även fördelningen av de utdömda påföljderna för män respektive kvinnor stämmer i stora drag överens med det större urvalet. Villkorlig dom förenad med samhällstjänst är den påföljd som i störst utsträckning tilldelats både manliga och kvinnliga tilltalade. I likhet med det större urvalet är diskrepansen istället att finna i den näst vanligast förekommande påföljden som för kvinnor visat sig vara villkorlig dom förenad med dagsböter, medan den för män visat sig vara fängelse. Utifrån detta har det konstaterats att domarna utdömda av Malmö tingsrätt utgör ett representativt urval.

Således resulterar en applicering av det teoretiska ramverket på detta urval i samma analys som i ovanstående stycke. Dock är det av värde att poängtera att andelen män och kvinnor som dömts för grov misshandel är ungefär densamma, detta till skillnad från det stora urvalet där män i betydligt större utsträckning dömts för grov misshandel. I detta fall kan således inte brottets art tänkas utgöra en förklaring till diskrepansen som påvisats i tingsrättens påföljdsbedömning. Vad diskrepansen som påvisats genom diagrammen i avsnitt 7.1.2 kan ha sin grund i diskuteras närmare i avsnitt 8.2.

6.2 Tematisk innehållsanalys

Genom den kvantitativa innehållsanalysen av tingsrättsdomarna har det kunnat konstateras att det råder en viss diskrepans i tingsrättens påföljdsbedömning av manliga och kvinnliga tilltalade i misshandelsmål. Syftet med den tematiska innehållsanalysen har varit att sammanställa faktorer som visat sig ha haft inverkan på tingsrättens bedömning i påföljdsfrågan. För att sammanfatta den tematiska innehållsanalysen kan det utifrån detta konstateras att vart och ett av de tre övergripande temana har bidragit till att förklara varför det förefaller finnas en diskrepans och vidare vad denna kan ha sin grund i.

6.2.1 Tidigare brottslighet och recidivfara

Tidigare brottslighet och tingsrättens bedömning av en tilltalads recidivfara har utgjort den tematiska analysens första tema. Att en tilltalad som tidigare gjort sig skyldig till likartad brottslighet ska dömas hårdare än förstagångsförbrytare är, som tidigare nämnts, något som stadgas i brottsbalken (29 kap. 4 § Brottsbalken). Att en individs tidigare brottslighet haft inverkan på hur domstol valt att döma en tilltalad är vidare något som bekräftats av den forskning som tidigare gjorts inom området (Nowacki 2019, ss. 682-683; Tillyer, Hartley & Ward 2015, ss. 714-715). Det har påvisats att i fall då en tilltalad tidigare gjort sig skyldig till brott har denne vanligtvis tilldelats en strängare sanktion. Dock har det, som redogjorts för i forskningsöversikten, påpekats att denna trend ser olika ut beroende på om den tilltalade är man eller kvinna. Utifrån studiens resultat har det dels påvisats att män bedömts vara mer benägna att begå brott i framtiden, dels att manliga förstagångsförbrytare har dömts hårdare än kvinnliga. Det

sistnämnda är, som tidigare nämnts, något som även påvisats genom tidigare forskning (Tillyer, Hartley & Ward 2015, s. 714), vilket bidrar till att styrka detta resultat. Förklaringen till detta skulle dels kunna ligga i en samhällelig syn på män som mer brottsliga varelser än kvinnor, dels i den manliga könsrollen.

Att det utifrån studiens urval påvisats att män i större utsträckning dömts till strängare och mer samhällsexkluderande påföljder kan knytas an till och förklaras utifrån Nils Christies teori om den idealiska gärningsmannen (Christie 2001, ss. 46-56). Christies beskrivning av en idealisk gärningsman kan generellt sett sägas stämma överens med en person av manligt kön. Att tingsrätten dömt män, som inte tidigare gjort sig skyldiga till brott, strängare än kvinnor med liknande bakgrund ger teorin substans i sammanhanget. Detta skulle kunna tyda på att tingsrättens syn på en idealisk gärningsman grundar sig i stereotypa könsroller och att manliga tilltalade i större utsträckning passar in på bilden av en person som begår brott. Till viss del tycks denna bild stämma, inte minst med tanke på att en majoritet av de tilltalade i urvalet varit just män. Att kvinnor begår brottsliga gärningar har, utifrån denna studie, kunnat konstateras vara mer ovanligt och kvinnorna i urvalet har snarare bedömts gjort sig skyldiga till brott som en engångsföreteelse. Att även tingsrättens brukande av makt speglas genom Christies teori är inte otänkbart. Förklaringen till att tingsrättens makt tagit sig olika uttryck beroende på den tilltalades könstillhörighet och därmed bidragit till att skapa skillnader mellan människor skulle således kunna ligga i ovanstående resonemang.

Sammanfattningsvis kan tidigare brottslighet och recidivfara tänkas ge en möjlig förklaring till varför resultatet från den kvantitativa innehållsanalysen visat på skillnader män och kvinnor emellan. Att det utifrån resultatet påvisats att fler män än kvinnor gjort sig skyldiga till tidigare brottslighet utgör således en möjlig förklaring till diskrepansen mellan könen. Med utgångspunkt i det faktum att ingen av kvinnorna i urvalet begått brott tidigare har möjligheten att göra någon vidare iakttagelse kring huruvida tidigare brottslighet är av betydelse för hur kvinnliga tilltalade dömts försvårats.

6.2.2 Den tilltalades levnadsförhållanden

Vidare har den tematiska innehållsanalysen berört den tilltalades levnadsförhållanden. Det har visat sig att berusning vid gärningstillfället inte haft någon inverkan på påföljdsbeslutet, men att den tilltalades missbruk, psykiska hälsa och förhållande till alkohol i allmänhet däremot påverkat påföljdsbeslutet. Det har genom den tematiska innehållsanalysen framkommit att i de domar en kvinna bedömts lida av psykisk ohälsa eller ha missbruksproblematik har tingsrätten ändå funnit anledning att bedöma henne som lämplig för samhällstjänst. Manliga tilltalade med liknande förutsättningar har snarare dömts till skyddstillsyn med föreskrift om frivårdsbehandling. Detta skulle kunna tyda på att tingsrättens syn på psykisk ohälsa och missbruk varierar beroende på den tilltalades kön. Vidare har det genom den tematiska innehållsanalysen framkommit att tingsrätten i större utsträckning lagt fokus på om en kvinnlig tilltalads gärning föregåtts av provokation. Detta kan knytas an till den tidigare forskning som påvisat att i fall då kvinnor begått våldsgärningar utreds det mer ingående om hon gjort det som ett svar på hot eller dylikt (Eriksson 2015, s. 75). Det kan tänkas att de flesta misshandelsfallen föregås av en för gärningspersonen upplevd provokation, men detta är inte något som givits lika stort fokus i domarna med en manlig tilltalad. Att tingsrätten i fall då en kvinna stått som tilltalad för misshandel i större utsträckning tagit i beaktande om gärningen föregåtts av provokation visar på hur tingsrätten genom sin bedömning kan skapa skillnader mellan könen och därmed bidra till att upprätthålla genussystemet.

6.2.3 Den fysiska gärningen

Slutligen har den fysiska gärningen belysts med fokus på vilka skador gärningen genererat i, om den tilltalade använt sig av ett tillhygge och huruvida den tilltalade vid gärningen betraktats som överlägsen målsäganden. Som redogjorts för i forskningsöversikten har det genom tidigare forskning bland annat framhävts att män i regel har en större fysisk förmåga att begå våldsbrott som resulterar i större skada (Starr 2015, s. 148). Med utgångspunkt i de domar som utgjort analysens urval har detta visat sig gällande även i denna studie. Utifrån materialet har det kunnat konstateras att tilltalade av manligt kön generellt åsamkat sina offer större skada. Orsaken till detta kan dels ligga i den större fysiska styrka män i regel besitter, dels i den manliga könsrollen

med hänvisning till möjligheten att män i högre grad identifierar sig med den idealiska bilden av en gärningsman som förväntas orsaka skada. Till skillnad från detta förefaller kvinnorna i urvalet snarare ha handlat utifrån känslor, detta då gärningen i flera av domarna med en kvinnlig tilltalad bedömts som yviga rörelser som råkat orsaka målsägande lindriga skador. Det kan därmed tänkas att i majoriteten av fallen med kvinnliga tilltalade har gärningen inte bedömts vara lika riktad och målmedveten utan snarare ett sätt att uttrycka irritation och provokation.

Att de kvinnliga tilltalade överlag åsamkat sina offer lindrigare skador än de manliga kan därmed utgöra en förklaring till varför män i större utsträckning dömts till strängare påföljder än kvinnor trots att brottsrubriceringen i de flesta fallen varit densamma. Detta resonemang skulle kunna bidra till att förklara könsskillnaderna. Utifrån detta tema har det alltså kunnat konstateras att de fysiska skador gärningen resulterat i, den tilltalades användning av ett tillhygge samt offrets underläge är omständigheter som tagits i beaktande vid tingsrättens bedömning i påföljdsfrågan. Av dessa tre omständigheter har studien visat att det främst är de fysiska skadorna som påverkat den slutliga bedömningen.

7 Slutdiskussion

7.1 Slutsats

Syftet med studien har varit att undersöka om det råder jämställdhet mellan manliga och kvinnliga tilltalade. Utgångspunkten har varit att ta reda på om tilltalade av olika kön dömts till likvärdiga påföljder för misshandel. Med utgångspunkt i studiens första frågeställning, som rör vilka påföljder Stockholms, Göteborgs och Malmö tingsrätt utdömt i misshandelsmål år 2019, har det kunnat konstateras att män och kvinnor till viss del tilldelats skilda påföljder. Den kvantitativa innehållsanalysen har påvisat att män i högre grad dömts till fängelse och skyddstillsyn medan kvinnor snarare dömts till villkorlig dom förenad med samhällstjänst eller dagsböter. I en analys av vilka faktorer som legat till grund för tingsrättens påföljdsbeslut har det, genom den tematiska innehållsanalysen, kunnat konstateras att skillnaderna i påföljdsval inte beror på

individens kön i sig, men att diskrepansen på ett eller annat sätt kan förstås i relation till den tilltalades könstillhörighet.

För att besvara studiens andra frågeställning har det kunnat konstateras att tidigare brottslighet, den tilltalades levnadsförhållanden samt den fysiska gärningen är faktorer som i domskälen motiverats som grunder för tingsrättens påföljdsbeslut. De tre temana har alla inslag av sådant som också påvisats i tidigare forskning. Vissa delar i temana har dock bidragit med nya perspektiv på kunskapsområdet, såsom betydelsen av huruvida gärningen föregåtts av provokation och den tilltalades inställning till samhällstjänst. Att studien belyst området utifrån en svensk kontext, till skillnad från tidigare forskning som i huvudsak redogör för en internationell kontext, har således också bidragit till att fynden kan anses vara unika.

I några av de artiklar som presenterats i forskningsöversikten har föräldrarollen tagits upp som en faktor som visat sig kunna påverka domstolens val av påföljd. I en analys av domskälen i de tingsrättsdomar som utgjort studiens urval har någon sådan faktor inte kunnat identifieras. I ett fåtal domskäl har det framgått att den tilltalade varit försörjningspliktig för ett eller flera barn, men att detta skulle haft någon påverkan på tingsrättens bedömning i påföljdsfrågan har inte kunnat fastställas. Inte heller har det kunnat påvisas att kvinnliga tilltalade dömts till mer vårdande påföljder med hänvisning till brottslighet på grund av sjukdom. Resultatet har enbart visat att kvinnor generellt dömts mildare än män.

7.2 Avslutande diskussion

Med anledning av att studiens resultat visat på att män och kvinnor till viss del dömts olika i misshandelsmål kan det tänkas vara väsentligt att ifrågasätta tingsrättens objektivitet och huruvida objektivitetsprincipen och allas likhet inför lagen tillämpas fullt ut inom tingsrätten. Den dömande verksamheten handlar om en insats i samhället för att tillrättavisa dem som handlat på ett motstridigt sätt och på så vis upprätthålla samhällsordningen. För att inte riskera att rubba principerna om likabehandling och rättens objektivitet bör denna insats inte se olika ut beroende på om den tilltalade är man eller kvinna. Det har tidigare diskuterats att allmänheten har ett systemförtroende för

rättssystemet, något som i mångt och mycket bygger på tron på rättssystemets objektiva inställning. I en analys av domskälen har vissa brister i objektiviteten påvisats genom att tingsrätten i sitt resonemang kring påföljdsbedömningen lyft fram olika omständigheter olika mycket i domskälen beroende på den tilltalades kön. Ett exempel på detta som framgått genom den tematiska innehållsanalysen är hur provokation tagits upp i domarna och vidare hur detta visat sig ha haft en inverkan på påföljdsbeslutet. Det är möjligt att tolka tingsrättens sätt att behandla denna omständighet som varierande beroende på den tilltalades kön eftersom det i domskälen stått mer om huruvida gärningen föregåtts av provokation i fall där den tilltalade varit av kvinnligt kön än i fall med manliga tilltalade. Alltså verkar det vara en omständighet som söks efter i högre grad vid mål med kvinnliga tilltalade, kanske för att hitta en orsak till gärningen eller för att det finns en underliggande tveksamhet mot att döma en kvinna till stränga straff. Det bör dock påpekas att innehållet i domskälen är baserat på vad som framkommit under huvudförhandlingen. En förklaring till denna omständighet skulle således även kunna vara att kvinnliga tilltalade, i större utsträckning än manliga, i sina förhör hänvisat till att gärningen föregåtts av provokation.

Att studien indikerat att det finns vissa brister i objektiviteten, trots att rättsliga myndigheter enligt lag ska agera objektiv, är anmärkningsvärt. För att uppnå ett jämställt samhälle krävs, som tidigare nämnts, att genusystemet upplöses. Att göra skillnad på män och kvinnor inom rättssystemet är således inte ett steg på vägen mot ett jämställt samhälle. I och med detta skapas även en grund för att ifrågasätta om det systemförtroende allmänheten har för de rättsliga myndigheterna är berättigat.

Det resultat som framkommit i denna studie ger endast en liten inblick i huruvida det råder jämställdhet mellan manliga och kvinnliga tilltalade i tingsrättens påföljdsbedömning eller inte. I och med att studien geografiskt har avgränsats samt att fokus endast legat på en brottskategori ger studien inte en generaliserbar bild av det svenska rättssystemet. För att bekräfta de slutsatser som framkommit av studien skulle andra metoder och ett större material, inkluderat fler brottskategorier och tingsrätter, kunna användas. Detta för att belysa problemet utifrån fler infallsvinklar samt säkerställa att resultatet är representativt för hela landet. Även en undersökning av fler variabler och hur dessa korrelerar med varandra skulle kunna stärka de slutsatser som denna studie

nått fram till. Vidare kan det faktum att studiens urval till största del bestått av manliga tilltalade diskuteras. Detta är ytterligare en faktor som påverkat möjligheten att på ett generellt plan säga att den diskrepans som studien visar på råder inom den dömande verksamheten i stort. Slutsatserna som framkommit genom studien bör därmed behandlas med viss försiktighet.

Fokus i studien har, med grund i jämställdhet, legat på den statliga kontrollen av lagöverträdare och huruvida tilltalade av manligt och kvinnligt kön döms likvärdigt. Genussystemet belyser mannen som norm och kvinnan som avvikande, ett synsätt som är möjligt att applicera på det resultat som framkommit i denna studie. Att studien påvisat att män och kvinnor dömts olika visar på att män och kvinnor tilldelats olika positioner även genom tingsrättens påföljdsbedömning, något som kan tänkas bidra till att upprätthålla mannen som överordnad kvinnan samt bibehålla uppdelningen av män och kvinnor i skilda grupper.

Utifrån teorin om den idealiska gärningsmannen har det i studien diskuteras huruvida samhällliga normer, i detta fall synen på en idealisk gärningsman, haft inverkan på tingsrättens utdömande av påföljd. Det kan tänkas att manliga tilltalade i större utsträckning passar in på den stereotypa bilden av en gärningsperson och med anledning av detta dömts hårdare än kvinnor med grund i att manliga tilltalade kan tänkas framstå som större hot mot det legala samhället. Det kan även diskuteras huruvida tingsrätten i sin bedömning av kvinnliga tilltalade i större utsträckning undersöker möjligheten att utdöma alternativa påföljder. Med utgångspunkt i Christies teori skulle detta exempelvis kunna bero på att kvinnor inte ses som lika idealiska i sitt gärningsmannaskap som män.

I och med att tingsrätten har makt att genom beslut och domar forma moralbildningsprocesser i samhället kan det tänkas att tingsrätten, genom att bruka sin makt med utgångspunkt i objektivitetsprincipen och likabehandlingsprincipen, har möjlighet att i positiv riktning förändra samhället. Som tidigare nämnts är det av vikt att rättsliga myndigheter föregår med gott exempel för att även de sociala normerna i samhället ska präglas av jämställdhet. Om tingsrätten istället gör skillnad på tilltalade av olika kön riskerar detta att få en negativ inverkan på samhället i övrigt och möjligheten att nå ett fullt ut jämställt samhälle försvåras.

7.3 Framtida forskning

I en diskussion kring på vilket sätt studieområdet bör studeras framöver kan avstamp till en början tas i den rättsliga praktiken och dess inverkan på samhälleliga normer. Att myndigheters agerande på olika sätt influerar normbildningsprocesser i samhället är sedan tidigare känt. För att nå ett jämställt samhälle krävs att det arbetas för detta inom samhällets alla delar. En diskrepans mellan tilltalade inom rättssystemet riskerar att få negativa konsekvenser på samhället i övrigt. För att vidare studera området hade det således kunnat tänkas möjligt att undersöka huruvida allmänhetens syn på människor som begår brott färgas av tingsrättens bedömning av dessa. Hur tingsrätten dömt i ett visst fall kan antas främst delges allmänheten genom media. En sådan studie hade därför troligtvis utmynnat i hur medias framställning av dömda gärningspersoner kan tänkas färga samhällets sociala normer.

Det skulle även vara möjligt att studera området på omvänt sätt, det vill säga genom att undersöka hur sociala normer inverkar på den rättsliga praktiken. Fokus hade exempelvis kunnat ligga på hur sociala normer kan tänkas ha en inverkan på tingsrättens bedömning genom domare och nämndemäns personliga värderingar. En studie likt denna hade kunnat bidra med ytterligare en dimension till granskningen av tingsrättens objektivitet och människors likhet inför lagen.

För att ytterligare studera området skulle avstamp kunna tas i andra faktorer som kan påverka tingsrättens bedömning i påföljdsfrågan. Kön är enbart en faktor av många som kan undersökas för att utöka förståelsen för ojämlikhet i tingsrättens påföljdsbedömning. I en vidare studie av huruvida tilltalade döms på lika villkor inom svenskt rättssystem hade det varit möjligt att göra en analys med utgångspunkt i hur en tilltalads kön samverkar med andra faktorer såsom etnicitet och klass.

Sammanfattningsvis har studien visat att det råder vissa skillnader i påföljdsbedömningen för tilltalade av olika kön. Vidare har studien även resulterat i en förståelse för faktorer som i domskälen beskrivits inverka på tingsrättens påföljdsbedömning. Studien har även belyst vikten av att fortsätta studera objektivitet

och likabehandling inom det svenska rättssystemet, exempelvis med utgångspunkt i ovan nämnda forskningsområden.

8 Källförteckning

8.1 Litteratur

Baier, M. & Svensson, M. (2018). *Om normer*. Lund: Studentlitteratur AB.

Baier, M., Svensson, M. & Nafstad, I. (2018). *Om rättssociologi*. Lund: Studentlitteratur AB.

Bladini, M. (2013). *I objektivitetens sken - en kritisk granskning av objektivitetsideal, objektivitetsanspråk och legitimeringsstrategier i diskurser om dömande i brottmål*. Makadam förlag.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.

Christie, N. (2001). Det idealiska offret. Åkerström, M. & Shalin, I. (red.), *Det motspänstiga offret* (s. 46-60). Lund: Studentlitteratur AB.

Eriksson, E. (2015). Kvinnorabatt – En analys av den rättsliga bedömningen av kvinnliga gärningsmän vid grova våldsbrott. *LUP Student Papers*. doi: 5431825.

Freiburger, T. L. (2010). The Effects of Gender, Family Status, and Race on Sentencing Decisions. *Behavioral Sciences and the Law*. Vol. 28, Issue 3: 378-395. doi: 10.1002/bsl.901.

Gelsthorpe, L. (2004). Back to basics in crime control: weaving in women. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*. Vol. 7:2: 76-103. doi: 10.1080/1369823042000266530.

Hirdman, Y (1988). Genussystemet: reflexioner kring kvinnors sociala underordning. *Kvinnovetenskaplig tidsskrift*. 1988:3: 49-63.

Isberg, M. & Eliasson, M. (2019). *Grundlagarna*. Digitalt ISBN: 9789139307679. Norstedts Juridik.

Kyrk, W. (2007). Rätt eller orätt i rätten? - kvinnor, straff och våldsbrott. *LUP Student Papers*. doi: 1317621.

Larsson, B. & Engdahl, O. (2011). *Social kontroll - övervakning, disciplinering och självreglering*. Malmö: Liber.

Lindstedt, I. (2019). *Forskningens hantverk*. Lund: Studentlitteratur.

Nowacki, J. S. (2019). Gender Equality and Sentencing Outcomes: An Examination of State Courts. *Criminal Justice Policy Review*. Vol. 31(5): 673–695. doi: 10.1177/0887403 419840804.

Romain, D. & Freiburger, T. L. (2013). Prosecutorial discretion for domestic violence cases: an examination of the effects of offender race, ethnicity, gender, and age. *Criminal Justice Studies*. Vol. 26, September 2013, Issue:3: 289-307. doi: 10.1080/1478601X.2012.745399.

Skeem, J., Monahan, J., & Lowenkamp, C. (2016). Gender, risk assessment, and sanctioning: The cost of treating women like men. *Law and Human Behavior*. Vol. 40(5): 580–593. doi:10.1037/lhb0000206.

Starr, S. B. (2015). Estimating Gender Disparities in Federal Criminal Cases. *American Law and Economics Review*. Vol. 17 N1 2015; 127-159. doi:10.1093/aler/ahu010.

Tillyer, R., Hartley, R. & Ward, J. (2015). Differential Treatment of Female Defendants: Does Criminal History Moderate the Effect of Gender on Sentence Length in Federal Narcotics Cases?. *Criminal justice and behavior*. Vol.42, No 7, July 2015: 703-721. doi: 10.1177/0093854814560624.

Träskman, P-O. & Wennberg, S. (2019) *Brottsbalken – En kommentar, Del 1 (1-12 kap.)*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Wiest, J. & Duffy, M. (2013). The impact of gender roles on verdicts and sentences in

cases of filicide. *Criminal Justice Studies*. Vol. 26, September 2013, Issue: 3: 347-365. doi: 10.1080/1478601X.2012.733873.

Zetterström, S. (2017) *Juridiken och dess arbetssätt - en introduktion*. Uppsala: Iustus Förlag AB.

8.2 Internetkällor

Brå (2020). *Regionala variationer*.

<https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/regionala-variationer.html>
[2021-03-24].

Jämställdhetsmyndigheten (2019). *Vad är jämställdhet?*

<https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/om-jamstalldhet/vad-ar-jamstalldhet>
[2021-03-24].

Malmö tingsrätt (2021). *Information med anledning av Coronavirus*.

<https://www.domstol.se/malmo-tingsratt/om-tingsratten/aktuellt/information-med-anledning-av-coronavirus/> [2021-04-07].

Regeringskansliet (2021). *Regeringens arbete för jämställdhet är viktigare än någonsin*.

<https://www.regeringen.se/artiklar/2021/03/regeringens-arbete-for-jamstalldhet-ar-viktigare-an-nagonsin/> [2021-03-24].

Svenska akademins ordbok (2021). *Presumption*.

https://www.saob.se/artikel/?unik=P_1633-0381.yKYJ [2021-05-31].

Wikén, J. SvD (2019). *Tre anmälda brott per minut – de ökar mest*.

<https://www.svd.se/tre-anmalda-brott-per-minut--dessa-okar-mest> [2021-04-27].

8.3 Offentligt tryck

Regeringskansliet (2011). *FN:s konventioner om mänskliga rättigheter*.

<https://www.regeringen.se/contentassets/d6d5653029e14e338a4b86f5f4b34c6b/fns-konventioner-om-manskliga-rattigheter>.

8.4 Författningar

SFS 1962:700 *Brottsbalken*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 1974:152 *Regeringsformen*. Stockholm: Justitiedepartementet.

9 Bilagor

9.1 Bilaga 1

Protokoll	Brottets art	Tilltalads kön	Tilltalads ålder	Påföljd	Tidigare brottslighet
2	1	1	3	1	3
3	1	1	6	1	1
4	1	1	2	8	1
5	1	1	2	8	1
6	1	1	3	5	3
7	1	2	2	8	1
8	1	1	4	8	1
9	1	1	5	8	1
10	1	2	5	8	1
11	1	1	4	9	1
12	1	1	2	9	1
13	1	1	2	7	1
14	1	1	3	7	1
15	1	1	1	7	1
16	1	1	6	1	2
17	1	2	3	8	1
18	1	1	2	4	2
19	2	1	1	1	3
20	1	1	1	6	3

21	1	1	2	8	1
22	2	1	1	1	2
23	1	1	6	7	1
24	1	1	4	8	1
25	1	1	1	8	1
26	1	1	2	2	2
27	1	2	5	8	1
28	1	2	4	5	2
29	1	1	5	1	2
30	1	1	5	1	2
31	1	1	8	3	2
32	1	1	5	5	2
33	1	1	4	9	1
34	1	1	5	8	2
35	1	1	6	1	2
36	1	1	3	8	1
37	1	1	3	5	1
38	1	1	6	5	2
39	1	1	6	1	2
40	1	1	3	5	1
41	1	1	4	8	2
42	1	2	3	9	1
43	1	1	3	1	1
44	1	1	4	8	1

45	1	1	2	8	1
46	1	1	7	9	1
47	1	1	6	8	1
48	1	1	1	4	2
49	1	1	8	8	2
50	1	2	2	8	1
51	1	1	7	8	1
52	1	1	6	7	1
53	1	1	2	8	1
54	1	2	5	9	1
55	1	2	3	9	1
56	1	1	6	5	1
57	1	1	7	5	2
58	1	1	2	1	1
59	1	2	2	9	1
60	1	1	3	7	1
61	1	1	2	1	2
62	1	1	3	1	2
63	1	1	2	8	1
64	1	1	5	8	1
65	1	1	5	8	1
66	1	1	1	8	1
67	1	1	1	9	1
68	1	1	4	8	1

69	1	2	4	5	2
70	1	1	2	8	1
71	1	2	2	8	1
72	1	1	2	9	1
73	1	1	1	5	2
74	1	1	3	7	1
75	1	1	4	9	1
76	1	1	6	8	1
77	1	1	2	1	2
78	1	1	3	1	2
79	1	1	3	11	2
80	1	2	3	9	3
81	1	1	3	8	1
82	1	1	6	9	1
83	1	1	6	10	1
84	1	1	1	1	1

85	1	1	3	8	1
86	1	1	7	9	1
87	1	1	2	8	1
88	1	1	1	9	1
89	1	1	4	8	1
90	1	1	8	8	1
91	1	1	8	9	1

92	2	1	3	2	1
93	1	1	6	8	1
94	1	1	5	8	1
95	1	1	5	9	1
96	1	1	5	5	1
97	1	2	3	2	2
98	1	1	6	12	2
99	1	1	3	11	2
100	1	1	7	1	2
101	1	1	6	1	2
102	1	1	1	5	2
103	1	1	7	1	3
104	1	2	5	9	1
105	1	1	6	8	3
106	2	1	2	1	1
107	1	1	7	1	2
108	1	1	6	8	1
109	1	1	4	7	2
110	1	1	3	4	1
111	1	1	3	1	2
112	1	1	4	1	2
113	1	2	6	9	1
114	1	1	1	4	2
115	1	1	2	1	2

116	1	1	2	1	2
117	1	2	6	8	1
118	2	1	7	1	1
119	1	1	3	5	1
120	1	2	4	4	2
121	1	1	8	8	1
122	1	1	3	8	1
123	1	2	6	9	1
124	1	1	2	5	2
125	1	1	8	9	1
126	1	1	4	8	1
127	1	1	6	9	1
128	1	1	6	9	1
129	2	1	7	1	2
130	1	1	2	8	1
131	1	2	6	9	1
132	1	1	7	8	1
133	1	1	3	8	2
134	1	1	6	8	1
135	1	1	4	8	1
136	1	1	4	5	1
137	1	2	5	8	2
138	1	1	2	8	1
139	1	2	4	9	1

140	1	1	2	8	1
141	1	1	2	9	2
142	1	1	2	8	2
143	2	1	1	13	1
144	1	1	4	8	1
145	1	1	7	10	3
146	1	1	7	9	1
147	1	2	5	9	1
148	1	1	3	9	1
149	1	1	2	8	1
150	1	2	5	8	1
151	1	1	3	9	1
152	1	1	7	10	1
153	1	1	2	1	1
154	1	1	7	8	1
155	1	1	2	8	1
156	1	2	8	8	3
157	1	1	5	8	3

158	1	2	7	9	1
159	1	1	7	5	1
160	1	1	5	8	1
161	2	1	6	1	1
162	1	2	4	7	1

163	1	1	2	9	1
164	1	1	4	8	3
165	1	2	5	9	1
166	1	1	2	8	1
167	2	1	5	1	1
168	2	1	8	8	2
169	1	1	2	1	1
170	1	2	3	8	1
171	1	1	7	1	3
172	1	1	1	1	2
173	1	1	3	8	1
174	1	1	2	1	3
175	1	1	4	8	2
176	1	1	2	1	2
177	1	1	1	8	1
178	1	1	5	8	1
179	1	1	8	5	1
180	1	1	2	5	2
181	1	2	4	8	1
182	1	1	4	9	1
183	1	2	3	8	1
184	2	1	2	1	1
185	2	1	6	1	2
186	1	1	4	1	3

187	1	1	3	8	1
188	1	1	3	8	1
189	1	1	7	9	1
190	1	1	8	8	3
191	1	2	4	9	1
192	1	1	4	8	2
193	1	1	4	8	1
194	1	1	3	9	1
195	1	1	3	5	1
196	1	1	5	8	1
197	1	1	2	9	1
198	1	1	4	1	1
199	1	1	2	5	2
200	1	1	4	1	1
201	1	1	8	5	1
202	1	1	3	8	1
203	1	1	3	9	1
204	1	1	7	8	1
205	1	1	1	9	1
206	1	1	4	1	3
207	1	1	4	8	1
208	1	1	3	5	1
209	1	1	2	9	1
210	2	1	5	1	2

211	2	1	6	1	3
212	1	2	2	8	1
213	2	2	5	1	1
214	1	1	3	3	2